

Cumhuriyetin 100. yılında

100
TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YÜZÜNCÜ YILI

Tıp Dalları Tarihçesi

Editörler

Dr. Cengiz Yakıncı

Dr. Lokman H. Tanrıverdi

Dr. Mehmet Ali Erkurt

Dr. Fevzi Altuntaş

Dr. Tuğçe Nur Yiğenoğlu

 **NOBEL TIP
KİTABEVLERİ**

Cumhuriyetin 100. yılında

Tıp Dallarının Tarihçesi

Editörler

Dr. Cengiz Yakıncı

Dr. Lokman H. Tanrıverdi

Dr. Mehmet Ali Erkurt

Dr. Fevzi Altuntaş

Dr. Tuğçe Nur Yiğenoğlu

NOBEL TIP KİTAPTEVLERİ

© 2023 Nobel Tıp Kitabevleri Tic. Ltd. Şti.

Tıp Dalları Tarihçesi

Editörler

Dr. Cengiz Yakıncı

Dr. Lokman H. Tanrıverdi

Dr. Mehmet Ali Erkurt

Dr. Fevzi Altuntaş

Dr. Tuğçe Nur Yiğenoğlu

ISBN: 978-605-335-844-2

5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası hükümleri gereğince herhangi bir bölümü, resmi veya yazısı, yazarların ve yayıncısının yazılı izni alınmadan tekrarlanamaz, basılamaz, kopyası çıkarılamaz, fotokopisi alınamaz veya kopya anlamı taşıyabilecek hiçbir işlem yapılamaz.

NOBEL TIP KİTABEVLERİ TİC. LTD. ŞTİ.

www.nobeltip.com

Millet Cad. No: 111 Çapa-İstanbul

Tel : (0212) 632 83 33

E-posta : destek@nobeltip.com

DAĞITIM

Tel : (0212) 771 52 11 - (0212) 771 33 09

E-posta : hasannazli@nobeltip.com

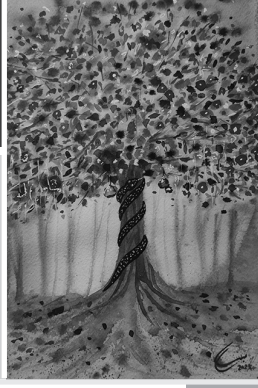
<i>Yayımcı</i>	: Nobel Tıp Kitabevleri Tic. Ltd. Şti. Millet Cad. No:111 34104 Fatih-İstanbul
<i>Yayımcı Sertifika No</i>	: 50192
<i>Baskı / Cilt</i>	: Göktuğ Ofset Yayıncılık Matbacılık Tic. Ltd. Şti Zübeyde Hanım Mah. Sedef Cad. No : 1 İskitler-Altındağ / Ankara
<i>Matbaa Sertifika No</i>	: 47538
<i>Düzeltili</i>	: Zehra Apiş
<i>Sayfa Tasarımı - Düzenleme</i>	: Kerem Acar, Hakkı Çakır
<i>Kapak Tasarım</i>	: Şule Özdonakalan
<i>Baskı Tarihi</i>	: Aralık 2023 - İstanbul

katkılarıyla

Her hakkı Dr. Cengiz Yakıncı ve Dr. Lokman H. Tanrıverdi'ye aittir.

TAKDİM

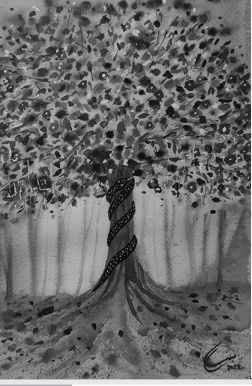

Tıbbın bir bilim dalı olarak diğer bilimlerden en önemli ayrıcalığı, onun konusunun insan olmasıdır. İnsan, çok erken tarihlerden itibaren, çeşitli sebeplerle, örneğin beslenme, beslenmenin doğurduğu sorunlar ve yaşam koşulları sebebiyle karşılaştığı zorluklar dolayısıyla, vücudunun yapısını, işleyişini, fonksiyonlardaki bozuklukları ve söz konusu şikayetlerini nasıl düzeltebileceğini öğrenmek zorunluluğunu hissetmiştir. Ancak diğer bilimsel konulardan farklı olarak, tıp bilimi, herhangi bir bilim dalının olguları, örneğin, fizik, kimya ya da astronomideki olgular şeklinde mütalaa edilip değerlendirilemez. Çünkü tıbbın konusu, doğadaki herhangi bir varlıktan çok farklı olan insan ve insan insan hayatıyla ilgilidir.

Ayrıca, biz biliyoruz ki, hekim görevini yaparken, insanın düşünen bir varlık olduğunu göz önünde bulundurur; bulundurmalıdır ve tıbbın tarihi seyri içinde zaman zaman insanın bu ayrıcalıklı durumu dile getirilmiştir. Bu ayrıcalığı en erken dile getiren Hippokrates'tir. Onun da belirttiği gibi, insanı biyolojik bir varlık olarak değerlendirmek, onu anlamak ve gerektiğinde tedavi edebilmek için yeterli değildir. Bunun en açık ve seçik delili birçok hekimin aynı zamanda filozoftur. Ancak, tıbbın bir bilim dalı olarak ayrıcalığını en güzel ifade eden Türk filozof ve hekimi İbni Sina'dır. O, hekimliğin sadece bilim adamı olma anlamına gelmediğini, çok daha farklı bir meslek olduğunu şu sözleriyle ifade etmiştir: 'Bütün hekimler filozof, bütün filozoflar hekim olmalıdır.'

Bu eserin yazarları, yazılarıyla konuyla ilgili Cumhuriyet dönemi bilimsel araştırmalarını bize tanıtırken, bir asırlık dönemde, insan ve insane sağlığı adına hekimlerimizin yaptığı hizmetleri dile getirmiş; bize Cumhuriyet döneminde, ülkemizde tıp adına yapılan çalışmaları tanıtmışlardır. Dolayısıyla, Türkiye Cumhuriyetinde tıp adına yapılan çalışmaları değerlendirerek, bu ülkede insan ve insan sağlığına ne kadar önem verildiğini de dile getirmişlerdir. Umarım ki, bundan sonraki yıllarda da bu başarılı çalışmalar, artarak devam edecektir.

Prof. Dr. Esin KÂHYA
Emekli Öğretim Üyesi

TAKDİM

Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılında tıpta bilim dallarının yurdumuzda kuruluş ve gelişmesini içeren bu kitabı bilim dünyasına kazandırmanın gururunu yaşıyoruz. Ulu önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün özlü sözleri bizlere her zaman rehber olmuş ve toplumumuza ışık tutmuştur. Çağdaş uygarlık seviyesine çıkmak için izlenecek yolun hep ilim ve fen olduğunu vurgulamıştır. Türk Tarih Kurumunun merkez binasında Atatürk'ün "Tarih yazmak tarih yapmak kadar mühimdir." sözü bizlere bilim dallarının tarihini yazmamızın önemli olacağı heyecanını yaşatmıştır. Atamızın "Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır" sözü bizlere ışık tutmuştur. Tıp ve diş hekimliği alanlarında farklı disiplinlerdeki uzmanların yazdığı bölümlerden oluşan bu tarih kitabımız ile Cumhuriyet'imizin 100. yılını kutlamak ve Atamıza şükranlarımızı iletmeyi amaçladık. Tıp bilim dallarının tarihini içeren bir kitabın maalesef günümüze kadar yazılmamış olmasına üzüldüğümüzü belirtmek isteriz. Kitabımız, yurdumuzda farklı bilim dallarının kuruluşunda hizmet veren ve gelişmesinde öncü olan bilim insanlarına yer vererek tarihi bilgileri içeren alanında ilk eser özelliğini taşıması açısından da önem taşımaktadır.

Tıpta hastalıkların çok erken yıllara dayandığı ve tedavi uygulamalarının da insanlık tarihi kadar eski olduğu bilinmektedir. Mısır'daki papirüsler, Mezopotamya'daki çivi yazısı ile yazılmış kil tabletler tıp ve diş hekimliği alanındaki ilk tarihi bilgilerimizin başlangıcını sağlamıştır. Arkasından bilgilerimiz önce el yazması sonra basılı kitaplarla artmıştır. Yıllar içerisinde tıp ve diş hekimliği alanındaki gelişmeler çeşitli bilim dallarının oluşmasında rol oynamıştır. Kitabımızda dünyadaki bilim dalları tarihçesine özet niteliğinde yer verilmiştir. Ancak kilometre taşları gibi rol oynayan bazı bilim insanları ile önemli gelişmeler aktarılmıştır. Daha çok yurdumuzdaki bilim dallarının kuruluşu ve gelişmeler daha geniş kapsamlı olarak yazılmıştır. Bilim dallarının yurdumuzdaki kuruluş tarihlerinin unutulmadan gençlere aktarılması istenmiştir. Genç kuşakların köklerini bilerek çalışmalarının Atamızın söylediği gibi daha büyük işler yapmalarında ve daha güzel eserler üretmelerinde örnek olacağı düşüncesindeyiz. Genç doktorların özellikle branş seçimlerinde seçecekleri dalların tarihçesini bilmelerinin onlara gelecekte beklediklerini ve umutlarını arttıracak düşüncesindeyiz. Çünkü geçmiş bilmenin yararı daha güvenli bir gelecek için gereklidir. Tarih bilinci, bu zamanlara nasıl geldiğini bilmemizde ve ilerlememizde önemli unsurdur.

Bu kitapta ayrıca bilim dallarıyla ilgili özlü sözlere, anekdotlara, anılara ve doğru bilinen yanlışlar ile bazı tarihi yansıtabilecek resimlere de yer verilmiş olmasının kitaba bir zenginlik kattığı düşüncesindeyim.

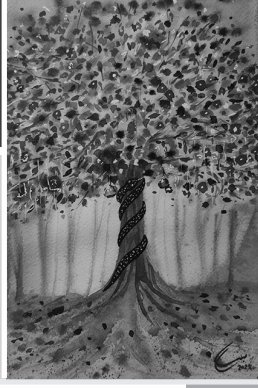
Kitapta mümkün olduğu kadar ifade birliği sağlanmaya çalışılmıştır. Özveriyle çalışmaya rağmen gözden kaçan hatalar için siz okuyucularımızın hoş göreceğini umuyoruz.

Kitabın editörlerinden Dr. Cengiz Yakıncı ve Dr. Lokman H. Tanrıverdi'ye, kitabın basılmasında Nobel Tıp Yayınevinin değerli yönetici ve çalışanlarına teşekkür ederiz. Bu eserin yararlı bir kaynak olmasını dilerim.

Saygılarımla.

Prof. Dr. Zeynep MISIRLIGİL

ÖNSÖZ

Saygıdeğer Okuyucular,

Cumhuriyetimizin 100. yıl dönümünde, 61 bölümden oluşan “Tıp Dalları Tarihçesi” adlı kitabımızla karşınızdayız. Bu özel dönemde sizlere, tıp bilim dallarının uzun ve anlamlı yolculuğunu aktarmaktan gurur duyuyoruz.

Tıp, insanlığın tarih boyunca en büyük zorluklarından biri olan hastalıklarla mücadelesindeki en önemli silahı olmuştur. Bu kitap, geçmişten günümüze uzanan tıp bilim dallarının tarihçesini kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Türkiye’nin Cumhuriyet dönemi boyunca sağlık alanındaki gelişimleri, bilimsel ilerlemeleri ve tıp eğitiminin dönüşümünü ele alan bu eser, ülkemizin modernleşme sürecine katkı sağlayan değerli bilgilerle doludur. Kitaptaki bölüm sıralaması bölüm adlarına göre Adan Z’ye yapılmıştır.

Kitabımızda yer alan özlü sözler, anekdotlar ve bilimsel yanılgılar, tıp biliminin insan hikâyelerine dokunduğu ve insana dair yönlerini ön plana çıkaran önemli unsurlardır. Bu metinler, tıp biliminin sadece bir araştırma alanı olmadığını, aynı zamanda insan hayatına ve deneyimine derinlemesine etki eden bir disiplin olduğunu göstermektedir.

Ayrıca, gururla ifade edebiliriz ki, bu kitapta bazı bölümler tarihçeleri ilk defa yazılan bilgileri içermektedir. Bu, kitabımızın benzersiz ve değerli bir kaynak olduğunun kanıtıdır. Uzmanlarımızın titiz çalışmaları ve tarihçelerin ortaya çıkarılması sürecinde gösterdikleri özveri, bu eseri zenginleştiren en değerli unsurlardan biridir. Kitabın adıyla oluşturulan video kanalına arka kapaktaki karekodla ulaşabilirsiniz. Burada yazarlarımız kendini tanıtmakta ve yazarı oldukları bölümle ilgili açıklamalarda bulunmaktadır.

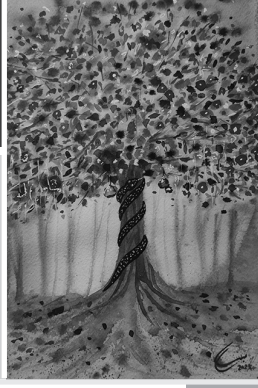
Kitabımızın hazırlanmasında emeği geçen herkesi buradan gönülden tebrik ediyor ve teşekkür ediyoruz. Editörlerimiz, yazarlarımız ve diğer tüm destekçilerimiz, bu eseri hayata geçirmek için gece gündüz çalıştılar ve bu değerli eseri siz değerli okuyucularımızla buluşturabilmek için çaba gösterdiler.

Son olarak, umuyoruz ki “Tıp Dalları Tarihçesi” adlı bu kitabımız, sizlere tıp biliminin geçmişteki köklerinden günümüzdeki gelişimlere uzanan bir pencere açacak ve sağlık alanında yapılan büyük çabaların ne kadar değerli olduğunu hatırlatacaktır.

Daha iyiye... Daha güzele...

Prof. Dr. Cengiz YAKINCI
Dr. Öğr. Üyesi Lokman H. TANRIVERDİ

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1	Prof. Dr. Ayfer Gür GÜVEN	
Prof. Dr. Sarper YILMAZ		Prof. Dr. Faruk İNCECİK	
1. Acil Tıp Tarihçesi	5	Prof. Dr. Hakan POYRAZOĞLU	
Prof. Dr. Cuma YILDIRIM		Prof. Dr. Hasan ÖZEN	
2. Adli Tıp Tarihçesi	15	Doç. Dr. Şükrü GÜNGÖR	
Prof. Dr. Gürol CANTÜRK		Doç. Dr. Seda TOPÇU	
3. Aile Hekimliği Tarihçesi	25	Prof. Dr. Nilgün KÜLTÜRSAY	
Prof. Dr. M. Mümtaz MAZICIOĞLU		13. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Tarihçesi	
4. Alerji Tarihçesi	37	159	Prof. Dr. Füsün Çetin ÇUHADAROĞLU
Prof. Dr. Zeynep MISIRLIGİL		14. Deri ve Zührevi Hastalıkları Tarihçesi	
5. Anatomi Tarihçesi	51	169	Prof. Dr. Ülker GÜL
Prof. Dr. Ozan TURAMANLAR		15. Diş Hekimliği Tarihçesi	
6. Anesteziyoloji ve Reanimasyon Tarihçesi	61	183	Op. Dr. Mehmet Selçuk MISIRLIGİL
Uzm. Dr. Haluk GÜMÜŞ		Prof. Dr. Aykut MISIRLIGİL	
7. Beyin ve Sinir Cerrahisi Tarihçesi	71	16. Eczacılık Tarihçesi	
Prof. Dr. Sait NADERİ		195	Prof. Dr. Türkan YURDUN
8. Biyofizik Tarihçesi	81	Prof. Dr. Emre DÖLEN	
Prof. Dr. Nuhan PURALI		17. Endokrinoloji Tarihçesi	
9. Biyoistatistik Tarihçesi	89	209	Prof. Dr. Mustafa CESUR
Prof. Dr. Nural BEKİROĞLU		18. Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Tarihçesi	
10. Çocuk Cerrahisi Tarihçesi	103	227	Prof. Dr. Recep ÖZTÜRK
Prof. Dr. S. N. Cenk BÜYÜKÜNAL		19. Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Tarihçesi	
11. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Tarihçesi	119	243	Dr. Öğr. Üyesi Ebru YILMAZ
Prof. Dr. Emin ÜNÜVAR		Prof. Dr. Teoman AYDIN	
12. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları 18 Yan Dal Tarihçesi	133	20. Fizyoloji Tarihçesi	
Prof. Dr. Can Demir KARACAN		255	Prof. Dr. Levent ÖZTÜRK
Prof. Dr. Nihat SAPAN		21. Gastroenteroloji Tarihçesi	
Prof. Dr. İhsan ESEN		265	Prof. Dr. Dilek OĞUZ
Doç. Dr. Soner Sertan KARA		22. Genel Cerrahi Tarihçesi	
Prof. Dr. Orhan DERMAN		275	Doç. Dr. Yusuf Murat BAĞ
Prof. Dr. Derya Gümüş DOĞAN		Prof. Dr. Cüneyt KAYAALP	
Doç. Dr. Hatice MUTLU		23. Geriatri Tarihçesi	
Prof. Dr. H. Uğur ÖZÇELİK		289	Prof. Dr. Ü. Deniz Suna ERDİNÇLER
Prof. Dr. Nevin YALMAN		24. Göğüs Cerrahisi Tarihçesi	
Prof. Dr. Aydan İKİNCİOĞULLARI		293	Prof. Dr. Hakkı ULUTAŞ
Prof. Dr. Osman BAŞPINAR		25. Göğüs Hastalıkları Tarihçesi	
Prof. Dr. Fatih Süheyl EZGÜ		301	Prof. Dr. Mehmet KARADAĞ

26. Göz Hastalıkları Tarihçesi	317
Prof. Dr. Süleyman KAYNAK	
Prof. Dr. Reha ERSÖZ	
Prof. Dr. Osman Şevki ARSLAN	
Prof. Dr. Belgin İZGİ	
Doç. Dr. Doğan CEYHAN	
27. Halk Sağlığı Tarihçesi	327
Prof. Dr. Zafer ÖZTEK	
28. Hava ve Uzay Hekimliği Tarihçesi	339
Doç. Dr. Nazım ATA	
Dr. Öğr. Üyesi Şükrü Hakan GÜNDÜZ	
29. Hematoloji Tarihçesi	349
Prof. Dr. Mustafa ÇETİNER	
30. Hemşirelik Tarihçesi	357
Prof. Dr. Ayla Bayık TEMEL	
Prof. Dr. İsmet EŞER	
31. Histoloji ve Embriyoloji Tarihçesi	373
Prof. Dr. Yiğit UYANIKGİL	
32. İç Hastalıkları Tarihçesi	385
Doç. Dr. Gülali AKTAŞ	
33. İmmünoloji Tarihçesi	395
Prof. Dr. Deniz N. ÇAĞDAŞ AYVAZ	
34. Kadın Hastalıkları ve Doğum Tarihçesi	415
Prof. Dr. Murat YAYLA	
35. Kalp ve Damar Cerrahisi Tarihçesi	431
Prof. Dr. Nilgün BOZBUĞA	
36. Kardiyoloji Tarihçesi	443
Prof. Dr. Ahmet Bilge SÖZEN	
37. Kulak Burun Boğaz Hastalıkları Tarihçesi	449
Op. Dr. Ümit EVRAN	
38. Metabolizma Tarihçesi	461
Prof. Dr. Fatih Süheyl EZGÜ	
39. Nefroloji Tarihçesi	467
Doç. Dr. Mümtaz YILMAZ	
Prof. Dr. Ali BAŞÇI	
40. Nöroloji Tarihçesi	477
Prof. Dr. Dursun KIRBAŞ	
41. Nükleer Tıp Tarihçesi	499
Prof. Dr. Neşe İlgin KARABACAK	
42. Ortopedi ve Travmatoloji Tarihçesi	509
Prof. Dr. İrfan ESENKAYA	
43. Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Tarihçesi	527
Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM	
44. Radyasyon Onkolojisi Tarihçesi	553
Doç. Dr. Şimay GÜROCAK	
45. Radyoloji Tarihçesi	563
Prof. Dr. Cihat Çınar BAŞEKİM	
Doç. Dr. Murat BAYKARA	
46. Romatoloji Tarihçesi	571
Doç. Dr. Servet YOLBAŞ	
47. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Tarihçesi	581
Prof. Dr. Vahdet GÜL	
48. Spor Hekimliği Tarihçesi	591
Prof. Dr. Emin ERGEN	
49. Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp Tarihçesi	603
Prof. Dr. Akın Savaş TOKLU	
50. Tıbbi Biyokimya Tarihçesi	615
Prof. Dr. Münire HACİBEKİROĞLU	
51. Tıbbi Biyoloji Tarihçesi	629
Prof. Dr. Şükriye AYTER	
52. Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Tarihçesi	637
Prof. Dr. Nergis ERDOĞAN	
53. Tıbbi Farmakoloji Tarihçesi	651
Prof. Dr. Mehmet MELLİ	
54. Tıbbi Genetik Tarihçesi	661
Dr. Öğr. Üyesi Maide BARIŞ	
Prof. Dr. Şükrü ÖZTÜRK	
55. Tıbbi Mikrobiyoloji Tarihçesi	669
Doç. Dr. Yücel DUMAN	
Prof. Dr. Mustafa SAMASTI	
56. Tıbbi Onkoloji Tarihçesi	679
Prof. Dr. Mahmut GÜMÜŞ	
Uzm. Dr. Tuba Baydaş	
57. Tıbbi Patoloji Tarihçesi	687
Prof. Dr. Kutsal YÖRÜKOĞLU	
58. Tıp Bilişimi Tarihçesi	701
Prof. Dr. Nilgün BOZBUĞA	
59. Tıp Eğitimi Tarihçesi	713
Prof. Dr. Melih ELÇİN	
Prof. Dr. Berna MUSAL	
60. Tıp Tarihi ve Etik Tarihçesi	721
Dr. Çağrı Zeybek ÜNSAL	
Dr. Sevim COŞKUN	
Prof. Dr. Nüket BÜKEN	
61. Üroloji Tarihçesi	741
Prof. Dr. Rauf Taner DİVRİK	

YAZARLAR*

Gülali AKTAŞ, Doç. Dr.

BAİBÜ Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-7306-5233
aliaktas@ibu.edu.tr

Osman Şevki Arslan, Prof. Dr.

İÜC Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Göz Hastalıkları Anabilim Dalı (E),
Demiroğlu Bilim Üniversitesi Tıp Fakültesi
Göz Hastalıkları Anabilim Dalı
Grup Florence Nightingale İstanbul Hastanesi
Göz Hastalıkları Kliniği
ORCID: 0000-0001-6359-4799
osmansevkiarslan@gmail.com

Nazım ATA, Doç. Dr.

Uçucu Sağlığı Araştırma ve
Eğitim Merkezi Başkanlığı Eskişehir
ORCID: 0000-0002-7200-3003
dokternazim@yahoo.com

Teoman AYDIN, Prof. Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi
Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-0902-6771
drteomanaydin@gmail.com

Şükriye AYTER, Prof. Dr.

HÜ Tıp Fakültesi Tıbbi Biyoloji (E) ve
TOBB ETÜ Tıp Fakültesi Tıbbi Biyoloji Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0003-1552-8804
sayter@hacettepe.edu.tr
sayter@etu.edu.tr

Yusuf Murat BAĞ, Doç. Dr.

SBÜ Ankara Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi
Genel Cerrahi Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-0159-9356
yusufmuratbag@hotmail.com

Maide BARIŞ, Dr. Öğr. Üyesi

MÜ Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-7445-4599
maide.baris@marmara.edu.tr

Ali BAŞÇI, Prof. Dr.

EÜ Tıp Fakültesi Nefroloji Bilim Dalı
ali.basci@gmail.com

Cihat Çınar BAŞEKİM, Prof. Dr.

Acıbadem Ataşehir Hastanesi Radyoloji Kliniği
ORCID: 0000-0002-3954-9602
cinarbasekim@yahoo.com

Osman BAŞPINAR, Prof. Dr.

GAÜN Tıp Fakültesi Çocuk Kardiyolojisi Bilim Dalı
ORCID: 0000-0002-9307-0344
osmanbaspinar@hotmail.com

Tuba Baydaş, Uzm. Dr.

Göztepe Süleyman Yalçın Şehir Hastanesi
Onkoloji Kliniği
ORCID: 0000-0001-7336-4647
tuba.baydas@gmail.com

Murat BAYKARA, Doç. Dr.

Haydarpaşa Numune Hastanesi Radyoloji Kliniği
ORCID: 0000-0003-2588-9013
muratbaykara@hotmail.com

Nural BEKİROĞLU, Prof. Dr.

MÜ Tıp Fakültesi Biyoistatistik Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-6471-6612
nural@marmara.edu.tr

Nilgün BOZBUĞA, Prof. Dr.

İÜ İstanbul Tıp Fakültesi
Kalp ve Damar Cerrahisi Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-4401-5250
nilgun.bozbuga@istanbul.edu.tr

*Yazar isimleri soyadlarına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Nuket Örnek BÜKEN, Prof. Dr.

HÜ Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-9166-6569
nuketbuken@hacettepe.edu.tr

S.N Cenk BÜYÜKÜNAL, Prof. Dr.

FRCS(hon),FEAPU,FEAPS,FEPS(hon)
İÜC Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Çocuk Cerrahisi Anabilim Dalı (E)
ORCID: 0000-0001-6747-601X
buyukunalc@gmail.com

Gürol CANTÜRK, Prof. Dr.

AÜ Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0003-3720-3963
gurolcanturk@yahoo.com

Mustafa CESUR, Prof. Dr.

YİÜ Tıp Fakültesi Endokrinoloji ve
Metabolizma Hastalıkları Bilim Dalı
ORCID: 0000-0002-1029-2604
drcesur@yahoo.com

Doğan CEYHAN, Doç. Dr.

Güven Çayyolu Cerrahi Tıp Merkezi
ORCID: 0000-0003-4984-7459
doganceyhan@yahoo.com

Sevim COŞKUN, Dr.

HÜ Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0003-4509-404X
sevimcoskun@hacettepe.edu.tr

Deniz N. Çağdaş AYVAZ, Prof. Dr.

HÜ Tıp Fakültesi Çocuk İmmünoloji Bilim Dalı
ORCID: 0000-0003-2213-4627
deniz.ayvaz@hacettepe.edu.tr

Mustafa ÇETİNER, Prof. Dr.

MA Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi
Hematoloji Bilim Dalı
ORCID: 0000-0002-5903-8973
mustafa.cetiner@acibadem.com.tr

Fusun Çetin ÇUHADAROĞLU, Prof. Dr.

HÜ Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve
Hastalıkları Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-6088-0308
fusunc@hacettepe.edu.tr

Orhan DERMAN, Prof. Dr.

HÜ Tıp Fakültesi Ergen Sağlığı Bilim Dalı
ORCID: 0000-0003-4618-1110
oderman@hacettepe.edu.tr

Rauf Taner DİVRİK, Prof. Dr.

Serbest Hekim (E)
ORCID: 0000-0003-1172-9246
t.divrik@gmail.com

Derya Gümüş DOĞAN, Prof. Dr.

İNÜ Tıp Fakültesi Gelişimsel Pediatri Bilim Dalı
ORCID: 0000-0003-1587-9639
deryagumus@yahoo.com

Emre DÖLEN, Prof. Dr.

MÜ Eczacılık Fakültesi
Analitik Kimya Anabilim Dalı (E)
ORCID: 0000-0002-3670-3627
emredolen@gmail.com

Yücel DUMAN, Doç. Dr.

İNÜ Tıp Fakültesi Tıbbi Mikrobiyoloji Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-9090-2096
yucel.duman@inonu.edu.tr

Melih ELÇİN, Prof. Dr.

Springfield College School of Health Sciences
ORCID: 0000-0002-1652-906X
melcin@springfieldcollege.edu

Ü. Deniz Suna ERDİNÇLER, Prof. Dr.

İÜC Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Geriatri Bilim Dalı
ORCID: 0000-0003-1208-4750
denizsuna.erdinciler@gmail.com

Nergis Erdoğan, Prof. Dr.

İÜ İstanbul Tıp Fakültesi Tıbbi Ekoloji ve
Hidroklimatoloji Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-9674-8547
nerdogan@istanbul.edu.tr

Emin ERGEN, Prof. Dr.

Haliç Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi
ORCID: 0000-0002-3237-9196
eminergen@halic.edu.tr

T. Reha ERSÖZ, Prof. Dr.

ÇÜ Tıp Fakültesi Göz Hastalıkları Anabilim Dalı (E)
Özel Sevgi Göz Merkezi
ORCID: 0009-0001-7034-2335
reha@ersoz.org

İhsan ESEN, Prof. Dr.

FÜ Tıp Fakültesi Çocuk Endokrinolojisi Bilim Dalı
ORCID: 0000-0003-1700-6778
esen_ihsan@yahoo.com

İrfan ESENKAYA, Prof. Dr.

SANTE Tıp Merkezi (E) İstanbul
ORCID: 0000-0002-7321-0012
iesenkaya@hotmail.com

İsmet EŞER, Prof. Dr.

EÜ Hemşirelik Fakültesi
Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı (E)
Demiroğlu Bilim Üniversitesi
Florence Nightingale Hastanesi Hemşirelik Yüksekokulu
Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-6563-6822
iseser54@yahoo.com

Ümit EVRAN, Op. Dr.

KBB Uzmanı (E)
ORCID: 0000-0003-1379-0155
umitevran@yahoo.com

Fatih Süheyl EZGÜ, Prof. Dr.

GÜ Tıp Fakültesi Çocuk Beslenme ve
Metabolizma Bilim Dalı
ORCID: 0000-0001-9497-3118
fezgu@gazi.edu.tr

Ülker GÜL, Prof. Dr.

SBÜ Gülhane Tıp Fakültesi Deri ve
Zührevi Hastalıklar Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0003-4203-7998
ulkerkul@yahoo.com

Vahdet GÜL, Prof. Dr.

Ankara Özel Ortadoğu İncek
Fizik Tedavi Hastanesi Psikiyatri Bölümü
ORCID: 0000-0002-4214-7487
vgul@erzincan.edu.tr

Haluk GÜMÜŞ, Uzm. Dr.

Dışkapı Yıldırım Beyazıt EAH
Anesteziyoloji ve Reanimasyon Kliniği Şefi (E)
ORCID: 0000-0002-2624-2273
hgumus03@gmail.com

Mahmut Gümüş, Prof. Dr.

İMÜ Göztepe Süleyman Yalçın Şehir Hastanesi
ORCID: 0000-0003-3550-9993
mgumus@superonline.com

Şükrü Hakan GÜNDÜZ, Dr. Öğr. Üyesi

SBÜ Savunma Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Hava ve Uzay Hekimliği Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-8912-3549
sukruhakan74@gmail.com

Şükrü GÜNGÖR, Doç. Dr.

İNÜ Tıp Fakültesi Çocuk Gastroenterolojisi,
Hepatoloji ve Beslenme Bilim Dalı
ORCID: 0000-0002-0433-5970
sukru.gungor@yahoo.com

Şimay GÜROCAK, Doç. Dr.

SBÜ Tıp Fakültesi Çam ve Sakura Şehir Hastanesi
Radyasyon Onkolojisi Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-3707-5183
simaygurocak@yahoo.com

Ayfer Gür GÜVEN, Prof. Dr.

AKDÜ Tıp Fakültesi Çocuk Nefrolojisi Bilim Dalı (E)
ORCID: 0000-0002-4354-1400
gur@akdeniz.edu.tr

Münire HACİBEKİROĞLU, Prof. Dr.

İÜC Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Tıbbi Biyokimya Anabilim Dalı (E)
Haliç Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi -Avcılar Hospital
ORCID: 0000-0001-5977-9600
mhacibekiroglu@gmail.com

K. Aydan İKİNCİOĞULLARI, Prof. Dr.

AÜ Tıp Fakültesi
Çocuk İmmünolojisi ve Alerji Bilim Dalı
ORCID: 0000-0003-1145-0843
aydan@mac.com

Faruk İNCECİK, Prof. Dr.

ÇÜ Tıp Fakültesi Çocuk Nörolojisi Bilim Dalı
ORCID: 0000-0003-1901-910X
fincecik@cu.edu.tr

Belgin İZGİ, Prof. Dr.

İÜ İstanbul Tıp Fakültesi Göz Hastalıkları Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-1074-3612
bizgi@istanbul.edu.tr

Soner Sertan KARA, Doç. Dr.

ADÜ Tıp Fakültesi
Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları Bilim Dalı
ORCID: 0000-0002-8129-6063
drsoner@yahoo.com

Neşe İlgin KARABACAK, Prof. Dr.

GÜ Tıp Fakültesi Nükleer Tıp Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-9022-3053
nesekarabacak@gmail.com

Can Demir KARACAN, Prof. Dr.

AYBÜ Tıp Fakültesi Çocuk Acil Bilim Dalı
ORCID: 0000-0001-5301-8106
candecan@hotmail.com

Mehmet KARADAĞ, Prof. Dr.

BUÜ Tıp Fakültesi
Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı (E)
ORCID: 0000-0002-9027-1132
karadag@uludag.edu.tr

Cüneyt KAYAALP, Prof. Dr.

İNÜ Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı (E)
ORCID: 0000-0003-4567-2998
cuneytkayaalp@hotmail.com

Süleyman KAYNAK, Prof. Dr.

Tınaztepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Göz Hastalıkları Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-5587-7238
skaynak@retina-gm.com

Dursun KIRBAŞ, Prof. Dr.

İstinye Üniversitesi Medicalpark
Gaziosmanpaşa Hastanesi Nöroloji Bölümü
ORCID: 0000-0002-7113-8504
drkribas@gmail.com

Nilgün KÜLTÜRSAY, Prof. Dr.

EÜ Tıp Fakültesi Yenidoğan Bilim Dalı (E)
ORCID: 0000-0003-0867-1514
nilgunkultursay@gmail.com

M. Mümtaz MAZICIOĞLU, Prof. Dr.

ERÜ Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-6458-2906
mumtaz33@hotmail.com

Mehmet MELLİ, Prof. Dr.

AÜ Tıp Fakültesi Tıbbi Farmakoloji Anabilim Dalı (E)
ORCID: 0000-0003-4989-2743
melli@medicine.ankara.edu.tr

Aykut MISIRLIGİL, Prof. Dr.

AÜ Diş Hekimliği Fakültesi
Mikrobiyoloji Anabilim Dalı (E)
ORCID: 0009-0001-3988-6510
misirligil@gmail.com

Mehmet Selçuk MISIRLIGİL, Op. Dr.

SBÜ Dr. Abdurrahman Yurtaslan Ankara Onkoloji EAH
ORCID: 0000-0002-8494-7757
smisirligil@gmail.com

Zeynep MISIRLIGİL, Prof. Dr.

İstinye Üniversitesi Tıp Fakültesi
İmmünoloji ve Alerjik Hastalıklar Bölümü
Ankara Liv Hastanesi
ORCID: 0000-0003-4624-4579
drmisirli@gmail.com

Berna MUSAL, Prof. Dr.

İEÜ Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-2688-8357
berna.musal@ieu.edu.tr

Hatice MUTLU, Doç. Dr.

AÜ Tıp Fakültesi
Çocuk Genetik Hastalıkları Bilim Dalı
ORCID: 0000-0001-5624-3878
hmalbayrak@ankara.edu.tr

Sait NADERİ, Prof. Dr.

İstanbul SN Beyin Omurga Merkezi (E)
Nöroşirürji Uzmanı
ORCID: 0000-0002-6784-4270
saitnaderi@yahoo.com

Dilek OĞUZ, Prof. Dr.

ÇOMÜ Tıp Fakültesi Gastroenteroloji Bilim Dalı
ORCID: 0000-0003-0634-6347
dilek.oguz@comu.edu.tr

H. Uğur ÖZÇELİK, Prof. Dr.
HÜ Tıp Fakültesi
Çocuk Göğüs Hastalıkları Bilim Dalı
ORCID: 0000-0003-1587-5216
uozcelik@hacettepe.edu.tr

Hasan ÖZEN, Prof. Dr.
HÜ Tıp Fakültesi Çocuk Gastroenteroloji,
Hepatoloji ve Beslenme Bilim Dalı
ORCID: 0000-0002-2349-1602
hasozen@yahoo.com

Zafer ÖZTEK, Prof. Dr.
Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-9025-2129
zoztek@hotmail.com

Levent ÖZTÜRK, Prof. Dr.
TÜ Tıp Fakültesi Fizyoloji Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-0182-3960
leventozturk@trakya.edu.tr

Recep ÖZTÜRK, Prof. Dr.
İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi
Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-2623-7212
rozturk@medipol.edu.tr

Şükrü ÖZTÜRK, Prof. Dr.
İÜ İstanbul Tıp Fakültesi Tıbbi Genetik Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-8809-7462
sozturk@istanbul.edu.tr

M. Hakan POYRAZOĞLU, Prof. Dr.
ERÜ Tıp Fakültesi Çocuk Romatolojisi Bilim Dalı
ORCID: 0000-0002-5142-8432
mhpoyras@erciyes.edu.tr

Nuhan PURALI, Prof. Dr.
HÜ Tıp Fakültesi Biyofizik Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-06604-2303
npurali@hacettepe.edu.tr

Mustafa SAMASTI, Prof. Dr.
İMÜ Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji Anabilim Dalı (E)
ORCID: 0000-0002-3879-7196
msamasti@yahoo.com

Nihat SAPAN, Prof. Dr.
BUÜ Tıp Fakültesi Çocuk Alerjisi ve
İmmünoloji Bilim Dalı
ORCID: 0000-0002-7601-8392
nihatsapan@yahoo.com.tr

Ahmet Bilge SÖZEN, Prof. Dr.
İÜ İstanbul Tıp Fakültesi Kardiyoloji Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-7324-2842
absozen@istanbul.edu.tr

Ayla Bayık TEMEL, Prof. Dr.
EÜ Hemşirelik Fakültesi
Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı (E)
Demiroğlu Bilim Üniversitesi
Florence Nightingale Hastanesi Hemşirelik Yüksekokulu
Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-8727-3279
ayla.bayik@gmail.com

Akın Savaş TOKLU, Prof. Dr.
İÜ İstanbul Tıp Fakültesi
Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0003-4900-8559
astoklu@istanbul.edu.tr

Seda TOPÇU, Doç. Dr.
AÜ Tıp Fakültesi Sosyal Pediatri Bilim Dalı
ORCID: 0000-0002-2047-5850
drsedatopcu@gmail.com

Ozan TURAMANLAR, Prof. Dr.
İKÇÜ Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-0785-483X
ozanturamanlar@hotmail.com

Hakkı ULUTAS, Prof. Dr.
İzmir Ekonomi Üniversitesi Tıp Fakültesi
Medical Point Hastanesi Göğüs Cerrahisi Kliniği
ORCID: 0000-0001-9603-7323
drhakkiulutas@yahoo.com

Yiğit UYANIKGİL, Prof. Dr.
EÜ Tıp Fakültesi
Histoloji ve Embriyoloji Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-4016-0522
yigit.uyanikgil@ege.edu.tr

Çağrı Zeybek ÜNSAL, Dr.

HÜ Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-7639-0429
cagri.zunsal@hacettepe.edu.tr

Emin ÜNÜVAR, Prof. Dr.

İÜ İstanbul Tıp Fakültesi
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı (E)
ORCID: 0000-0003-2685-6483
eunubar64@gmail.com

Nevin YALMAN, Prof. Dr.

Yeditepe Üniversitesi Tıp Fakültesi
Çocuk Hematolojisi ve Onkolojisi Bilim Dalı
ORCID: 0000-0002-8822-6615
yalman@istanbul.edu.tr

Murat YAYLA, Prof. Dr.

Acıbadem-Kadıköy-Kozyatağı-International Hastaneleri
Perinatoloji Konsültan Hekimi
ORCID: 0000-0002-3880-4704
murat.yayla@acibadem.com

İbrahim YILDIRIM, Prof. Dr.

İÜC Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Anabilim Dalı (E)
ORCID: 0000-0002-5770-5867
iy1442@gmail.com

Cuma YILDIRIM, Prof. Dr.

GAÜN Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-3504-8771
yildirimca412@gmail.com

Ebru YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi

Bezmialem Vakıf Üniversitesi
Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0003-2172-2742
dr.ozcanebru@gmail.com

Mümtaz YILMAZ, Doç. Dr.

EÜ Tıp Fakültesi Nefroloji Bilim Dalı
ORCID: 0000-0002-8585-0770
mumtaz.yilmaz@ege.edu.tr

Servet YOLBAŞ, Doç. Dr.

İNÜ Tıp Fakültesi Romatoloji Bilim Dalı
ORCID: 0000-0001-8516-9769
servetyolbas@yahoo.com.tr

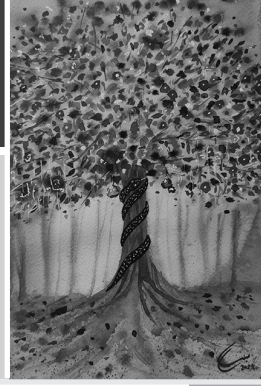
Kutsal YÖRÜKOĞLU, Prof. Dr.

DEÜ Tıp Fakültesi Tıbbi Patoloji Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-4099-0905
kutsal.yorukoglu@deu.edu.tr

Türkan YURDUN, Prof. Dr.

Fenerbahçe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi
Farmasötik Toksikoloji Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0002-2554-1204
turkan.yurdun@fbu.edu.tr

TIP TARİHİNİ NİÇİN ÖĞRENMELİYİZ?

Tıp Tarihi ve Tarihle İlgilenmek Gerçekten Gerekli midir?

Prof. Dr. S. N. Cenk BÜYÜKÜNAL,
FRCS(hon) FEAPU FEAPS FTAPS FTAPU

Avustralya'nın efsanevi çocuk cerrahı Prof. Durhan Smith, 1997 yılında, *Pediatric Surgery International Dergisi*'nde "History of Hypospadias" isimli hipospadias cerrahisinin tarihsel gelişimini anlatan yazısını şu cümle ile bitirmişti: "Cerrahi teknikler içinde, geçmişte tanımlanmamış hiçbir yenilik yoktur."

Bu tanım gerçekten de çok doğrudur ve hipospadias cerrahisindeki önemli tekniklerin hemen tamamı özellikle 19. yy. içinde tanımlanmış bulunmaktadır. Üstelik, hipospadiasın uç türlerinde kullanılan bazı tedavi yöntemleri 15. yy.da Amasyalı Cerrah Şerafeddin Sabuncuoğlu tarafından resmedilmiş ve tanımlanmıştır. Hipospadyasta ilk lümeni olan sonda kullanımı onun verdiği bilgilerden öğrenilmiştir.

Cerrahi tarihçe bilgisinden yoksun pek çok bilim insanının bilerek veya bilmeyerek geçmişte tanımlanmış teknikleri bir buluş, bir yenilik gibi sunmaları sıklıkla gözlenen bir durum değil midir?

Bu görüşü genelleştirecek olursak, acaba "Albert Einstein'in rölativite teorisini yayımlamadan önce eğer bir patent bürosu arşivinde çalışmamış olsaydı, tüm yeni ve eski verileri tek elden gözlemlene şansı olmasaydı ya da Sir I Newton'un yazdıklarını okumasaydı bu önemli buluşunu rahatça yapabilir miydi?" diye düşünebiliriz.

Alman mühendisler ve özellikle Werner von Brown, Jules Verne'nin *Aya Seyahat* isimli romanından habersiz olsaydı, Apollo Projesi'ndeki Satürn roketi gerçeğine inanabilir ve tasarımı yapabilir miydi?

Jenner çiçek aşısını, Pasteur kuduz aşısını geliştirirken kendilerinden önce yapılmış benzer çalışmaları okumasalar acaba bu başarıya erişebilirler miydi?

Henry Glassie'nin "önemli" sözcüğü önemli ve yol göstericidir: "Tarih sadece bir geçmiş olarak anlaşılmamalıdır. Ama, modern ve çağdaş bir gezginin, belirli bir konuda yapacağı araştırmalar için geçmişten günümüze gelen önemli bir harita olarak algılanmalıdır."

Biz hekimler tıp tarihine önem vermeliyiz. Bunu;

- Yüzyıllar önce bulunmuş teknik ve yöntemleri hiçbir araştırma yapmaksızın sahıplenmemek,

- Günümüze ve geçmişe ait değerli bilgileri torunlarımız ve gelecek nesillere aktarabilmek,

- İlkel koşullarda bile pek çok tedavi yöntemlerini, cerrahi teknikleri akıl etmiş eski büyük ustaların haklarını verebilmek, harcanan emekleri takdir edebilmek için yapmalıyız.

Tıp Tarihini Neden ve Nasıl Öğrenmeliyiz?

Prof. Dr. Rauf Taner DİVRİK

Genel anlamda tarih; geçmişte belli bir zamanda, belli bir yerde ve belli kişiler tarafından yaşanmış olayları, yazılı kaynaklara dayandırarak sebep ve sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bilim dalıdır.

Tarih her zaman şimdiki zamanda yazılır ama daima gelecek zamanda okunur. Kâinattaki canlı cansız tüm varlıklar zamana, coğrafyaya, mevsime, yaşanan olaylara bir tepki verir ve tarihsel dönüşüme uyum sağlar.

Bir makalede tarih şu şekilde ifade edilmiştir; "Tarih, insanın ve kâinatın geçmiştir." Aslında tarih geçmiş değildir, geçmişten elde edilen bilgi ve tecrübeler neticesinde gelecek için bir rehberdir, yol göstericidir, hatalardan ders çıkarıcıdır.

Tıp tarihi de bu bağlamda "yazının icadından günümüze dek, canlıların sağlığı ve hastalıkları ile ilgili olayları neden-sonuç açısından incelemeyi ve geçmişi analiz edip geleceği de öngörebilme becerisini kazanmayı amaçlayan bir bilim dalı"dır.

Aslında makalenin birinci konusu ve sorusu olan "Tıp Tarihini Neden Öğrenmeliyiz?"'in cevabı da tanımının içindedir. Yaşanmışlıklardan ders almak, kanıtlanmış doğruları öğrenmek ve uygulamak, yapılmış ve yaşanmış hatalara tekrar düşmemek, doğru ve yarım kalmış işleri tamamlamak. Bunları öğrenip yaparken de en önemlisi gelecek nesillere aktarmaktır.

Konumuzun ikinci bölümü de "Nasıl Öğrenmeliyiz?" Bilim adamı olmak, öncelikle araştırmaktan, okumaktan, sorgulamaktan ve verileri analiz etmekten geçer.

Konuyla ilgili çok makale okumalıyız, çok araştırmalıyız, farklı görüşleri ve farklı makaleleri karşılaştırmalıyız ve bilgi havuzumuza doldurduğumuz her damla bilginin doğruluğunu ve tutarlılığını bilimsel platformda güvenilir kaynaklar ve sağlam referanslar eşliğinde ve ön yargısız ispat etmeliyiz.

Neden Tarih Yazıyoruz?

Prof. Dr. Emre DÖLEN

Bir bilim dalının veya mesleğin gelişiminin tarihini bilmek o bilim dalı veya meslekle uğraşanlara geçmişten geleceğe doğru bir bakış açısı sağlar. Bu bakımdan geçmiş bilmek bugün bulunulan yeri değerlendirebilmek için önem kazanmaktadır. Ünlü İngiliz fizikçi Bernal, bilimin gelişimi ve bilim tarihi konusunda aşağıdaki benzetmeyi yapmaktadır: “Bilimi çok büyük bir hızla akan bir ırmak olarak düşünelim. Bu durumda bizler bugün için olsa olsa ırmağın bizim görüş alanımız içindeki akış yönünü bilebilir ve ileride ne yönde akacağı konusunda bazı tahminler yürütebiliriz. Gelecekte ne olacağını bilmiyoruz ama tüm olasılıklara karşı hazırlıklı olmamız gerektiğinin bilincindeyiz.” Bu nedenle tüm bilim insanlarının mesleklerinin geçmişini bilmesi ve tüm bilim alanlarındaki eğitimde genel olarak bilimin ve özel olarak alanın geçmişinin öğretilmesi önem taşımaktadır.

Neden Tıp Tarihi?

Prof. Dr. İrfan ESENKAYA

Tarih ilgili konudaki süreci, geçmişi ve gelişimi kapsamaktadır. Geçmiş nasıl bugün için “önceki/eski dönem” olarak kabul ediyorsak, gelecek de bugünleri aynı şekilde görecektir. Onun için geleceğe güzel izler bırakmalıyız.

Her alanda olduğu gibi ortopedi ve travmatoloji alanında da geçmişi bilmek ve tarihçeye hakim olabilmek, günümüzdeki uygulamaları ve konuda emeği geçenleri anlamamıza yardımcı olacağı gibi gelecek planlarımıza da ışık tutacak, yol gösterecektir. Geçmişte yapılanları, “o günün şartlarında” başlığı altında değerlendirmek önemlidir. Bugün geldiğimiz noktada ise, en üst düzey ve kabul gören uygulamaların da “altın

standart” şeklinde değil de “bugünün şartlarında/imkânlarında” başlığı altında değerlendirmek daha uygun olacaktır.

Teknoloji alanındaki gelişmeler, her alanda olduğu gibi tıp alanında da ufukları genişletmektedir. Ortopedi ve travmatoloji bilim alanında da, teknoloji ve endüstri sayesinde kullanılan malzemelerin dayanıklılık ve dirençleri artırılmış, pek çok implant tasarlanarak geliştirilmiş, bilgisayar yazılımları ve yapay zekâ uygulamalarının da dâhil edilmesiyle hayal bile edemeyeceğimiz teknikler ortaya çıkmıştır. Robotik kol yardımlı cerrahi uygulamaları buna örnek gösterebiliriz. Her düzeydeki eğitimde (asistan, uzman, hasta vb.); oto-stereoskopik ekranların, sanal gerçeklik (*virtual reality*, VR), genişletilmiş gerçeklik (*extended reality*, XR), artırılmış gerçeklik (*augmented reality*, AR), artırılmış sanallık (*augmented virtuality*, AV) uygulamaya girmesiyle uzay filmlerinde gördüğümüz uygulamalar günlük yaşamda uygulanabilir olmuş ve günümüz, gelecek için şimdiden “geçmiş/önceki dönem” konumuna girmiştir.

Şimdilik karar verme mekanizması hekimleri kontrolü altında olsa da, ChatGPT dâhil benzeri uygulamaların hekimi tembelleğe itebileceğini ve bazı konularda “nasırlaşma” olabileceğini göz önünde bulundurmak gerekiyor. Ne hayal ediyorsak onun gerçekleşebileceği bir gelecekte yazılacak “tarihçe” de yer alabilmemiz için kendi alanlarımızda katkılarımızı sürdürmeye devam etmeliyiz.

Tıp Tarihini Neden Bilmeliyiz? Nasıl Öğrenmeliyiz?

Prof. Dr. Ayfer Gür GÜVEN

Tarih yazının icadı ile başlıyor. Bundan önce de hastalık-sağlık konularında birçok aşamalar mutlaka olmuştur. Acaba neler olmuştur? Merak etmek gerekmez mi? Stetoskobu, enjektörü elinize aldığınızda, hastanızın hayatını kurtaracak resüsitasyonu yaparken bir antibiyotiği reçetenize yazarken hiç düşündünüz mü? Acaba nasıl ve kimler tarafından oluşturuldu? O zaman diyebiliriz ki “Neden bilmeliyiz?”in ilk cevabı öncelikle “Merak et kardeşim.”dir. Yani merak etmezsen tarih öğrenemezsin.

Ülkemizde ilk üniversite (Dar’ül Fünun), ilk tıp fakültesi (Mekteb’i Tıbbiye’yi Şahane) ne zaman, kimler tarafından, ne zaman-nasıl kuruldu? 1933 üniversite devrimini ulu önderimiz Mustafa Kemal Atatürk neden, nasıl, kimlerle gerçekleştirdi? İstanbul, Ankara, İzmir ve diğer illerde tıp fakülteleri kimler tarafından oluşturuldu-geliştirildi? Meraktan öte, bu bilgilere ulaşmak; bu ülkenin bir bireyi olarak, aidiyet duygusu olan her Türk hekimi için bence bir millî görevdir!

Bir çocuk hekimi olarak, çocuklara ayrı bir bakış açısı gerektiği, kadın-doğum ve iç hastalıkları hekimlerinin verdiğiinden daha fazla değer ve önem verilmesi, daha farklı yaklaşımların gerektiğini düşünen tarihteki o güzel insanları bilmek gerekmez

mi? Ülkemizdeki ilk çocuk hekimlerini, ilk çocuk hastanelerini, ilk çocuk kliniklerini kuranların, çocuk enfeksiyonlarına ayrı bir önem verenlerin nasıl mücadeleler verdiğini öğrenmek; günlük meslek yaşamımızda, yaptığımız görevin heyecanını –değerini- hissetmemize katkıda bulunmaz mı? Elimizdeki, okuduğumuz Türkçe pediatri kitaplarını kimlerin yazdığını bilmemiz, bizlere ayrı bir güç vermez mi?

Çocuk nefrolojisinin ülkemizdeki öncülerini, çağdaş bilgilere dünya çapında, aynı yıllarda ulaşıp ülkelerine döndüklerinde uygulamayı başardıklarını, Avrupa çapında en iyi eğitimi verdiklerini, kendi alanlarındaki uluslararası derneklerde görev aldıklarını, hatta başkanlık yaptıklarını bilmek-öğrenmek merakтан, görevden öte; her hekimin kendi branşında-kendisini daha ileriye, daha iyiye götürmesi için çok önemli bir kişisel motivasyondur.

Bir hekim olarak gerek eğitim hayatımızda öğrendiklerimiz gerek günlük meslek yaşamımızda uyguladıklarımız tarihte birçok mücadelelerle, yoğun çalışmalarla elde edilmiştir. Sadece tıpta Nobel Ödülü alanların hayatını ve başardığı işleri okumak bile bizlere örnek olmalı, bizlerin de “Başka neler yapılabilir?” heyecanını duymamızı sağlayacaktır.

Aziz Sancar’ın hayatını okumak istemez misiniz?

Günlük meslek uygulamalarımızda her yaptığımız, en önemsiz gördüğünüzden en karmaşık-mükemmel yaklaşımlara kadar her hizmet yoğun çalışmalarla elde edilmiştir. Bunların değerini bilmek, değerbilirlik ve de yaptığımız işin de çok değerli olduğunu hissetmektir. Kendimize, mesleğimize saygı duymamızı sağlar.

Ülkemizde bu söylediklerimi merak eden, bir sonraki nesillerin öğrenmesi için çaba gösteren kitaplar yazan-yazılmasını sağlayan meslektaşlarımızın olması; takdir edilmesi, alkışlanması gereken çok önemli bir görevdir ve yerine getirildiğini görmemiz de büyük bir mutluluktur.

Son söz olarak, “Tıp tarihini neden bilmeliyiz, neden öğrenmeliyiz?”in yanıtı bu söylediklerimden çok fazladır. Ancak “Nasıl öğrenmeliyiz?”in cevabı çok kolaydır: okuyarak, daha çok okuyarak, devamlı okuyarak, okumaya da yaşamımızda zaman ayırmasını öğrenerek.

Neden Tıp Tarihi?

Prof. Dr. Hüsrev HATEMİ

İÜC Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Endokrinoloji Bilim Dalı (E)

Tıp bilimi sadece insan sağlığını konu edinmiş bir teknoloji gibi görülemez. Başlıca konusu insan olan bir bilim, doğal olarak kültür ve medeniyet tarihçilerinin ilgilendiği bir konu olmuştur. Eski Mısır, Hindistan ve Çin tıbbi tedavi ve şifa verme yanında mistik bilgiler ve uygulamalar da içermekteydi. Bergama’daki Askleon da Hippokratik

tıp değil telkine dayanan bir tedavi yöntemi uygulamaktaydı. MÖ 5. yüzyılda Hipokrat gözlem, muayene ve anamnez alma yöntemlerinin temellerini attı. Galenos da farmakoloji ve Eczacılığın başlatıcısı değilse de yön vericisi oldu. İslam tıbbı Grekçeden yapılan çevirilerle başladı. İbni Sina ve Razi'yi yetiştirdi. Yunus Emre bilginin ilk basamağının “kendini bilmek” olduğunu söyler. Bu söz Delf kâhinlerinden Sokrat’a, Sokrat’tan dünyaya yayılan bir bilgeliktir. Tıp biliminin kendini tanıması tıp tarihi okumakla olur. Önceleri anekdotlarla yetinen Osmanlı hekimleri Tanzimat Dönemi’nden sonra Tıp tarihi ile ilgilenmeye başlamış; günümüzde tıp tarihine duyulan ilgi, memnuniyet verici bir duruma gelmiştir.

Tıp Tarihinden Ne Anlıyorum?

Prof. Dr. Mehmet MELLİ

Her şeyden önce tıp tarihine ilgi duyan kişilerin genel tarihe meraklı olduğunu düşünüyorum. Bu husus benim için geçerli. Ortaokul yıllarımdan gelen sadece “tarih” derslerine değil, genel olarak tarihe merakım bulunmaktaydı. Bu ilgi tıp eğitimimi ve uzmanlık eğitimimi aldığım ve daha sonra akademik yaşantıma devam ettiğim Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde kendi branşım olan farmakoloji tarihine olan ilgilimle devam etti. Öğretim üyeliğim sırasında öğrencilerime “antibiyotikler” konusunu anlatıyordum. Dersin başlangıcında Pasteur ile Alexander Fleming’in bu konudaki orijinal gözlemlerini öğrencilere aktararak derse başlardım. Bilim tarihine ilgi duymak, o kişiye ne getirir? Kişisel olarak başlangıçta kişinin bir ilgi alanı, zevk aldığı bir uğraş olarak düşünülebilir. Bu husus sadece tıp tarihi için değil, genel olarak kişilerin hangi alanda olursa olsun ilgi duydukları konular için geçerlidir. Belli bir bilgi birikimine ulaştıktan sonra ise kendi branşıyla ilgili olarak tarihten (geçmişten) aldığı bilgileri özümleyerek sorunlar üzerinde kafa yormak, geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunmak ve bunu sadece bir “entelektüel” çaba olarak değil, branşının sorunlarının çözümüyle, geleceğe yönelik açılımlarla ilgili gerek sivil toplum örgütlerinde (uzmanlık dernekleri, Türk Tabipleri Birliği vb.) ve gerek kamuda (üniversite, Sağlık Bakanlığı, Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, Sosyal Güvenlik Kurumu vb.) ve gerekse özel sektörde (kendi alanımla ilgili olarak Türk ilaç sanayisinin çeşitli kuruluşları) işbirliğinde bulunmak ve bu çalışmalara katkıda bulunmaktır.

Diş Hekimliği Tarihini Bilmemizin Önemi

Prof. Dr. Aykut MISIRLIGİL

Tarihi belgelere baktığımızda ilk çağlardan beri diş hekimliği iç içe olduğu genel tıpla birlikte gelişme göstermiştir. Uzun yıllar diş hekimliği tarihi tıp tarihi içinde bir bölüm olarak ele alınmıştır. Başlangıcından günümüze kadar geçen yıllar içinde tıpla birlikte diş hekimliği alanında da büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Bu gelişmelerin sonucu 18. yüzyılda cerrahi bir sanat alanı olan diş hekimliği ayrı bir bilim dalı olmuş ve 19. yüzyılda çağdaş diş hekimliği eğitimi ve öğretimine geçilmiştir. Diş hekimliğinde büyük teknik ve teknolojik gelişimin yaşama geçmesi 20. yüzyılda olmuştur. Diş hekimleri ve diş hekimliği öğrencilerinin bugünü kavramaları ancak tarihi bilmeleri ile mümkündür. İnsanı konu alan bütün bilim dallarının tarihle ilişkisi vardır. İngiliz filozof Robin George Collingwood, “Tarihin değeri, bize insanın ne yaptığını, böylece insanın ne olduğunu öğretmesidir.” der.

Diş hekimliği tarihinin bilinmesi, diğer bilim dallarında olduğu gibi neden sonuç ilişkisinin anlaşılmasını ve geçmişle günümüzü karşılaştırarak daha geniş bir vizyonla geleceğe bakmayı ve çeşitli olaylar arasında ilişki kurup mantık yürüterek daha başarılı işler yapma yeteneğini kazandıracaktır.

Tıp dalları tarihini yeni nesillere aktarmak amacı ile yazılmış olan bu kitabın bir bölümünde okurlara “diş hekimliği tarihi”nde geçmişten günümüze tarihi gelişmeler aktarılmıştır. Gençlerimizin ecdatlarını tanımalarının onlara daha büyük işler yapmalarında yol gösterici olacağı ve umut vereceği düşüncesindeyim. Cumhuriyetimizin 100. yılını bu eserle kutlayarak Ata’mıza şükranlarımızı iletebilme gururunu yaşıyoruz.

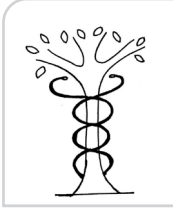

Neden Tıp Tarihi?

Prof. Dr. Sait NADERİ

Yaşamın gelgitlerinde pek çok yaşanan, yaşanmaya alınan ve alınmayan karar hayatımızı etkiler. Bu duruma sonradan bakıldığında “Ya şöyle olsaydı?” dediğimiz birçok durum var. Tarih birçok benzeri durumdan oluşmaktadır. Bu nedenle herhangi bir gelişmenin bugününü görmek için dününü bilmek gerekir. Tıp tarihi de genel tarihin bir disiplini olarak benzer gelişme süreçlerinden geçer, karşılaştırmalı ve translasyonel tarih burada da geçerlidir. En nihayetinde bugünü anlamanın kılavuzu, dünü bilmekten geçer. Bu açıdan bakıldığında her hekim tıp tarihini belirli ölçülerde bilmelidir. Bu bi-

linçle süreçlere bakıldığında, aynı hatalar tekrar ve tekrar yaşanmamış olur. Öte yandan tarih bilincinin olmadığı toplumlarda, tarih öğrenilmesi oldukça zordur ve tarihe ilgi duyanlar tarihi öğrenir. Bu durumda, tıp fakültelerinde tarih öncelikle olgu sunumları şeklinde, her derste verilmeli, burada atılan nüveler ayrıca tüm derslerde yeşertilmelidir. Bu süreç zorunlu tıp tarihi dersi ile tamamlanmalıdır. Bu derslerdeki ilgi için eskisi gibi monolog ile geçen derslerden ziyade, yeni eğitim araçları kullanılmalıdır. Derslerde olaylar diyagramlar, videolar ve öykülerle desteklenerek, ilgi artırılmalıdır.

Neden Tıp Tarihi?

Prof. Dr. Zafer ÖZTEK

Tıp son derece dinamik bir bilimdir. Bundan yüzyıl önce kim antibiyotikleri hayal edebilirdi? Seksen yıl önce kim ultrasonun, tomografinin, MR'ın bir gün meslek yaşamımızın vazgeçilemez bir parçası olacağını öngörebilirdi? Elli yıl önce AIDS denen hastalığı duymamıştık? Bundan yirmi yıl önce m-RNA aşılarını bilmezdik. Tıp o kadar hızlı geliyor ve değişiyor ki, dün bildiklerimizin bir kısmı artık geçerli değil, bugün bildiklerimizin bazıları gelecekte önemini yitirecek. Günümüzde neredeyse her gün yeni bir gelişmeye tanık oluyoruz.

Bilime yapılan her katkı, duvara konulan bir tuğla gibi onu büyütüyor ve geliştiriyor; bilimler, adları bilinen ve bilinmeyen birçok kişinin yaptığı katkılarla oluşuyor. Bilim alanlarındaki baş döndürücü gelişmelerde sayılamayacak kadar çok kişinin tuğlası ve emeği var. Bu tuğlaların her biri birer altın değerinde. Onlar olmasaydı, tıp ve sağlık bilimleri bugünkü düzeyine erişemezdi.

Bilimsel çalışma yapanlar, bulduklarını açıklar ya da yayımlarlar, bulgularını başkaları ile paylaşırlar. Böylece, bilimsel gelişmelerde süreklilik ve hızlilik sağlanır. Çünkü her bir buluş önceki buluşların devamıdır. Bilim insanının açıklayacağı bulgular başkalarının araştırmalarına zemin oluşturur. Bu zemin başkalarından esirgenemez; bilimin temel ilkelerinden birisi budur. Yani, gelecek geçmişin üzerinde gelişir. Geçmiş bilmeden geleceği oluşturamayız. Başta hekimler olmak üzere bütün sağlık çalışanları bilimsel gelişmeleri izlemek zorundadır; hangi tıbbi yeniliklerin ortaya çıktığını, hangi uygulamaların gündem dışı kaldığını bilmek durumundadır. Bunu sağlamanın yolu “sürekli eğitim” yaklaşımıdır. Çünkü tıp eğitimi, fakültenin ilk günü başlar, yaşamın sonuna kadar sürer. Hekimlik yaşam boyu eğitim demektir.

Kısacası, geçmiş bil, günümüzdeki uygulamaları bil, geleceği hazırla. Bilimin duvarına bir tuğla da sen koy.

Tıp Tarihi Tıbbın Kendisi

Prof. Dr. Levent ÖZTÜRK

“The dogmas of the quite past, are inadequate to the stormy present. The occasion is piled high with difficulty, and we must rise –with the occasion. As our case is new, so we must think anew, and act anew.”

Abraham Lincoln, 1862

Tarih, geçmişini bilmek ve geçmişle ilgili çalışmaktır. Kim olduğumuzu ve nereden geldiğimizi anlamak, öyküsünü bilmekle mümkündür. Tıbbın ne olduğunu tıp dallarının nasıl geliştiğini ancak tarihini okumakla anlayabiliriz. Abraham Lincoln yukarıda alıntılanan konuşmasında “Sakin geçmişin dogmaları fırtınalı günümüz için yeterli değil.” derken bir yandan değişimi vurguluyor diğer yandan bu değişimle gelen yeni ve koşulları güç ortamın üstesinden gelmek için eski ile ilgisi olmayan biçimde tamamen yeni düşünce ve eylemlere ihtiyaç olduğunu söylüyor. Tıp tarihi, tam da bu bakımdan okuyucuya temelde iki fırsat sunar: eskinin dogmalarını/şarlatanlarını tanımak ve günümüzün fırtınalı gerçekleri ile mücadele ederken yine eskinin kahramanlarından ve onların başarılarından ilham ve cesaret almak.

Tıp ortamındaki değişimin izini “hastalık” kavramındaki değişim üzerinden sürebiliriz. Milattan önce 7. yüzyıla ait bir öykü anlatalım. Şimdiki Yunanistan sınırları içinde kalan Sparta şehrinde korkunç bir veba salgını ile birlikte insanlar ölmeye başlar. Dönemin yöneticileri çare olarak müzisyen Thaletas’ı göreve çağırır. Girit Adası’ndan Sparta’ya gelen Thaletas, salgının hızını kesmek için tanrıları öven müzik eserlerini ve şiirleri söylemeye başlar. O dönemde hastalıkların öfkeli tanrılar tarafından verilen cezalar olduğuna inanılmaktadır. Tabii ki tedavi girişimleri de kızgın tanrıları memnun etmek ve hastalığı geri almasını sağlamak için Thaletas’ın yaptığı gibi eylemleri kapsamaktadır. Adaklar adamak, şölenler düzenlemek, tanrıları överek pişmanlığı dile getirmek ve sağlığa kavuşmak. Zaman geçer ve bu kez tarihin bir döneminde insan bedeni içine giren kötü ruhların hastalık etkeni olduğu düşünülür. Şaman ritüelleri böyle ortaya çıkar. Davulunu çalarak vect hâline geçen şaman, ara dünyada bedene giren kötü ruhla buluşur, konuşur ve onu (korkutarak ya da kandırarak) girdiği bedenden çıkmaya ikna eder. Hatta bu çıkışı kolaylaştırmak için bazı toplumlarda trepanasyon denilen bir işlemle kafatasına delikler açılır. Kısaca, hastalığın nedeni insan bedeni dışında aranır.

İlk kez Galenik humorizm ile insan bedenine dönüldü ve hastalıkların, insan bedenini oluşturan dört sıvı (kan, balgam, sarı safra, kara safra) arasındaki dengesizlikten kaynaklandığı düşünüldü. Bu kez dönemin tedavi girişimleri bu dört sıvı arasındaki dengeyi yeniden kurma amacına yönelik gerçekleşti. Terletme, lavman, kusturma ya da hacamat gibi tedavi yaklaşımları bu dönemde ortaya çıktı. Bu bakış açısı 1800’lü yıllara kadar tıbbın temelini oluşturdu. Mikroskopun icat edilmesi, geliştirilmesi, hücrelerin varlığının anlaşılması ve hücre teorisinin kurulması ile bambaşka bir hastalık kavramı

da ortaya çıktı: *homeostasis*. Claude Bernard bu kavramı tanımlarken “Özgür ve bağımsız bir yaşam, iç ortam koşullarını sabit tutmakla mümkündür.” diyordu. Tıbbın gündemine hücre ve onu çevreleyen hücre dışı sıvısının koşullarını yaşamla bağdaştır sınırlar içinde korumak fikri yerleşti. Bugün uyguladığımız çoğu tedavinin temelinde de bu düşünce yatmaktadır. Çünkü hastalık, homeostasisin bozulması olarak değerlendirilmektedir.

Basitçe hastalık kavramının tarihsel izini sürmek bin yıl önce kullanılan tedavi yöntemlerinin bir kısmının günümüzde niçin geçerliliğini yitirdiğini de anlamamızı sağlar. Bugün tıp içinde var olan birikim, insanlığın en az 5.000 yıllık sağlık bilgisi mirasını oluşturmaktadır. Zaman içinde işe yaramayanlar bırakılmış fakat geçerliliğini kaybetmemiş olanlar korunmuştur. Özetle, tıbbın öyküsü ve hekimlik mesleğinin tarihi bu farkındalığı oluşturmak açısından kritik öneme sahiptir.

Tıp Tarihi Neden Önemli?

Prof. Dr. Ozan TURAMANLAR

İnsanı sağlık yönünden anlama biçimi olan tıp; bilimin, sanatın ve etik değerlerin bir sentezi olarak oldukça geniş kapsamlı bir bilim dalıdır. Bir tıp öğrencisi, tıbbın sentezini oluşturan bilimi, sanatı ve mesleğin etik değerlerini, eğitim süreci içerisindeki müfredattan, sosyal ve kültürel programlardan ve öğretmen-öğrenci, öğretmen-hasta ile olan iletişimleriyle hekim büyüklerinden öğrenebilir. Sadece öğrenmek, bilmek ve anlamak için yeterli midir? Hekimliğin babası sayılan Hippokrates’in bir sözü, bunun yetmeyeceğini bildirir niteliktedir: “Bir hekim aynı zamanda filozof olursa ilahlar seviyesine yükselir.”

Meslek hayatında geçirdiği her an, bilgi birikimini arttıracak bir fikir, bir olay ve bir vaka ile karşılaşabileceği için, bir hekimin öğrenciliği bitmez. Bu yüzden ki her hekim, her an kendi tarihsel birikimini oluşturmakta, yenilemekte ve geliştirmektedir. Aynı şekilde, binlerce yıldan bu yana süzülerek gelen tıbbi bilgi akışı olarak ifade edebileceğimiz tıbbın tarihi de hekimlik öğretisini sıfır noktasından alır ve tıbbın ilerlemesine ivme kazandırır. Hekimliğin geçmişini yok sayan bir hekim, onu her gün yeniden öğrenmek zorunda kalmaz mıydı? “Geçmişini bilmeyen, geleceğini de bilemez.” sözü boşuna söylenmemiştir. Geçmiş ile günümüz arasında köprü kurulursa ancak, günümüz tıbbını doğru bir şekilde idrak eder ve problemlerine doğru ve akılcı bir şekilde çözüm bulmak mümkün olur. Tarihte yer edinmiş bilim insanların hayatları, fikirleri ve metotları, genç hekimlere ve gelecek kuşaklara ışık tutar, gidecekleri yolu aydınlatır, azim ve kararlılıkla çalıştığında kendisinin de bir gün hatırlanacağını bilir.

Günümüzde tıp tarihi bilgilerine birçok kanaldan ulaşmak mümkündür. Bunlar arasında birçok değerli yazar ve editörün katkılarıyla hazırlanmış olan kitaplar, akademik

dergilerde yayımlanmış makaleler, görsel, işitsel ve yazılı iletişim araçları, bilimsel kongre, sempozyum ve seminerler ile bilim insanlarının biyografileri sayılabilir. Edindiği bu bilgileri sentezleyen ve içselleştiren bir doktorun, hekimlik yolunda daha emin adımlarla yürüyeceği tartışmasız bir gerçektir. Kierkegaard'ın şu cümlesi ile sözün özünü ulaşabiliriz: “Hayat ileriye bakarak yaşanır, geriye bakarak anlaşılır.”

Bilim Tarihi Penceresinden Bakış: Histoloji ve Embriyoloji

Prof. Dr. Yiğit UYANIKGİL

Bilim, eski çağlardan günümüze dek uzanan doğaya ilişkin gerçekleri arama çabasıdır. Dünyadaki olayların gözlemlenmesi ve açıklanmasını sağlayan bilim, bilim insanları tarafından yapılan deneysel, kuramsal ve pratik bilginin bütünüdür. Tarih bilimi ise yüzyıllardır insanların ve toplumların neler yaptıkları, nasıl davrandıkları hakkında bilgiler sunan, geçmiş aracılığı ile günümüze hatta geleceğimize ışık tutan bir bilgi deposudur. Bilimler arası bir disiplin olan bilim tarihi, bilim tarihçileri tarafından kullanılan yöntemleri inceler yani bilimsel teoriler ve düşüncelerin gelişmesinin tarihidir. Alexandre Koyre, “Gerçek bilim tarihi, aklın gerçeğe ulaşması sürecidir.” derken bilim tarihinin bu temel özelliğine dikkat çekmektedir.

Histoloji ve embriyoloji disiplinine bilim tarihi penceresinden bakılacak olursa, bu disiplin için çaba gösteren bilim insanlarının yaşadıkları dönemde karşılaştıkları sorunları ve zor şartlar içinde geliştirdikleri teknikler ile dokuları görünür hâle getirme çabalarını anlayabilmemiz oldukça güçtür. Dönemin zor şartlarına rağmen çarpıcı örneklerden biri olan, embriyolojinin babası kabul edilen Aristoteles'in civciv ve çeşitli hayvanların embriyonal gelişimlerini inceleyerek embriyoloji alanında ilk bilimsel çalışmaları yapması oldukça heyecan vericidir. Bu disiplin bağlamında Türkiye’de öncü isimlerden olan hatta histoloji-embriyoloji biliminin Türkiye’deki kurucusu olan Tefik Receb Örensoy’un hayatı bu disiplin ile ilgilenen bilim insanları için ilham kaynağı olabilecek niteliktedir. Histoloji ve embriyoloji disiplininin çok kıymetli hocalarından ve Türkiye’de profesör unvanı alan ilk kadın hekim olan, ayrıca Mustafa Kemal Atatürk’ü ölümünden 15 yıl sonra onu gören ve ona dokunan tek kişi bir histolog olan Kamile Şevki Mutlu’nun hikâyesi de oldukça ilham vericidir. Bilim tarihinin, hayatlarını bilime adanmış, yaşadıkları zorluklara rağmen çeşitli alanlarda öncü olacak nitelikte araştırmalar yapmış kıymetli hocalarımızın o dönemki çalışma prensiplerini bilmemizi sağlaması ve günümüze hatta geleceğimize yön verecek şekilde bilim insanlarının yolunu aydınlatıyor olması oldukça önemlidir. Genç bilim insanlarına ilgi duydukları ve nitelikli işler çıkarabileceklerine inandıkları bilim disiplininin tarihini öğrenmelerini öneririm. Çünkü Mustafa Kemal Atatürk’ün de dediği gibi “Bir milletin ne yapabildiğini göstermek için tarih en güvenilir rehberdir.”

Tıp Tarihini Öğrenmek Neden Önemli?

Doç. Dr. Ali AKTAŞ

Tıp tarihi insanların tedavilerinde ilk kez kullanılan tedavi metotları ve ilaçların keşfi ile doludur. Bunun yanı sıra, küresel çaptaki hastalıklarda, yani salgınlarda neler yapıldığı ve nasıl sonuçlar alındığı da tıp tarihi ile öğrenilebilir. Hastalıkları tedavi etmeye yönelik ilk girişimlerden günümüzün mükemmel olarak değerlendirebileceği tıbbi bakıma giden yolda pek çok yanlış adımlar ve felaketler bulunmaktadır. Bununla beraber, Banting ve Best'in insülini nasıl keşfettiğinin gerçekten büyüleyici hikâyesi gibi parlak fikirler ve tesadüfi bulgularla da doludur.

Tıp hem bir sanat ve hem de bir bilim olarak adlandırılmaktadır. Ancak son birkaç dekada bilime o kadar ağırlık verildi ki, sanatın bir kısmı âdeta yitirildi. Mesela, derin ven trombozunu artık dopler ultrasonografi o kadar iyi gösteriyor ki birçok hekim fizik muayenenin bir parçası olan Homans testini ihmal ediveriyor.

Tıp tarihini bilmekle geçmişteki salgınları daha iyi anlayabilir ve günümüzdeki ya da gelecekteki salgınlarda, geçmişte yapılan hatalara düşme riskini azaltabiliriz. Pandemi düzeyindeki salgınlar genelde çok uzun zaman aralıklarında ortaya çıktığından bazı kıymetli bilgiler unutulmaya yüz tutabilir. İşte tam da bu yüzden tıp tarihini iyice öğrenmek durumundayız. Ayrıca bazı kıymetli bilgileri tıp tarihinden değil de tecrübe ederek yeniden öğrenmek hem zor hem de pahalıya mal olabilecek bir serüven olabilir.

Hastalıkların ve kullanılan tedavilerin tarihsel sürecini bilmek de kritik öneme sahiptir. Mesela, piyasaya anti-depresan olarak çıkan talidomid, antiemetik özellikleri nedeniyle hamile kadınlar arasında dünya çapında büyük bir popülerlik kazanmıştı. Teratojen olduğunun gösterilmesiyle kullanımı duran ve âdeta unutilan talidomid, birkaç dekad sonra çeşitli inflamatuvar ve malign hastalıkların tedavisinde yeni ve oldukça etkili bir ajan olarak ortaya çıktı. Günümüzde hematolojik maligniteler, özellikle multipl myelom tedavisinde yeri doldurulamaz olarak gözüken talidomidin bu hikâyesi tıp tarihini önemseyen kişiler tarafından değerlendirilebilir. Belki de yeniden yükselişinin ve yaygın kullanımının altında bu araştırmacılar rol oynamış olabilirler.

Tıbbi bilginin kaybolmaması için de tıp tarihini bilmek önem arz etmektedir. Eski tedavi metotları onları uygulayan hekimler tarafından yeni nesillere tam aktarılamayabilir. Öte yandan, gelişen tedavi imkânları, eski yöntemlerin daha az kullanılması ve unutulması sonucunu doğurabilir. Hâlbuki, tıp tarihine aşina bir hekim, zorlu koşullarda, yeni yöntemlerle tedavi imkânı kalmadığında eski defterleri karıştırıp geçmişte kullanılmış ve başarılı olmuş tedavileri yeniden uygulamaya koyabilir. Örnek verecek olursak 1897 yılında keşfedilen asetil-salisilik asit (aspirin) analjezik, antipiretik ve anti-inflamatuvar olarak kullanılmakta idi. Fakat daha sonraki araştırmalar kalp damar hastalıklarının tedavisinde ve hatta kolon kanserini önlemede aspirinin önemli rolü olduğunu ortaya koymuştur.

Özetle, tıp aslında tamamlanmamış veya hâlâ tadilatı devam eden bir bina gibidir. Farklı ustalarca yapılan bu binanın bazı bölümleri zaman içinde değişime uğramaktadır. Her ne kadar binadaki değişimler genellikle daha mükemmele doğru olsa da, bazen sonrada fark edilen aksaklıklara da yol açabilmektedir. Tıp tarihini bilmek, âdetâ bir binanın geçmişini bilmek gibi, aksaklıkların sebeplerini bilmemizi kolaylaştıracaktır.

Tıp Tarihinin ve Tıp Tarihi Eğitiminin Önemi Nedir?

Dr. Öğr. Üyesi Maide BARIŞ

Tıp tarihi, en genel manada, tarih disiplinin bir alt dalı olarak modern tıp biliminin ortaya çıkışını ve modern şekli ile var olmadan önce geçirdiği safhaları ele almaktadır. Müstakil bir disiplin olarak tıp tarihinin gelişimine bakıldığında, 20. yüzyılın başlarına dek, “üsttekileri” konu edindiği görülecektir. Modern tıp tarihi “beyaz gömlekli büyük adamlar”ın, yani hekimlerin başarılarının tarihi olarak algılanan ve bu dar çerçevede ele alınan, genellikle tarihe ilgi duyan hekimlerin boş zamanlarında yürüttükleri bir aktiviteden öte bir çalışma değildi. Nitekim, 1980’li yıllardan itibaren etkisini gösteren postmodern ve bütüncül tarih algısı tıp tarihçiliğini de dönüştürmüştür. Böylece büyük hekimlerin -neredeyse mitolojik bir abartıyla- destansı tarihini yazan hekimlerin tekelinde olan tıp tarihi, günümüzde daha çok sosyal bilimciler tarafından ve sosyal bilimlerin metotlarıyla çalışılan bir disipline dönüşüyor gibi görünmektedir. Bu dönüşümü destekleyenlere göre tıp tarihinin görevi yalnızca büyük hekimlerin hayatlarının ve tıba katkılarının biyografik bir derlemesi olmakla kalmayıp; tıp tarihinden sağlık-hastalık algısının ve kuramlarının, hastalıkların özelliklerinin, tıbbi uygulamaların, tıbbi kurumsallaşmanın, tıba dair mevcut hukuki ve sosyal düzenlemelerin anlaşılmasına ışık tutması da beklenmektedir.

Geçmiş zamanlara ait bilgiler üzerine eğilmenin gerekliliği kimi zaman sorgulanmakta olsa da tıp tarihinin günümüz tıp eğitimi için önemli etkileri haiz olduğunu düşünmek için pek çok sebep bulunmaktadır. Örneğin, dün doğru kabul edilen bilgilerin bugün nasıl yanlışlandığını görmek, bugün doğru kabul edilen bilgilere yarın neler olabileceği hususunda fikir yürütebilme imkânı sunabilecektir. Dahası bilimde hiçbir şey tartışmasız mutlaklığı ifade etmez, bilim ancak aksi ispat edilinceye kadar doğru kabul edilen bilgilerden oluşur. Diğer taraftan bugünün doğrularının bir kısmı dünün hataları içinde gizli olabilir. Gelecekte evreni bugün görebildiğimizden daha iyi bir şekilde görebilmemiz mümkündür ve geleceğin doğruları, bugünün yanlışları arasından çıkabilir. Bunu bilmek geçmişin teorilerini küçümsemeye engel olacağı gibi bugünün teorilerini hak ettiklerinden fazla bir inançla benimsemenin de önüne geçecektir. Dolayısıyla, tıpla ilgilenenleri bilimsel ilerlemenin aşamalarına ve

paradigmatik değişimlere aşina kılmayı hedefleyen tıp tarihi, geçmişle gelecek arasında bağ kurmaya gayret eden bir disiplin olarak taltif edilmeyi hak etmektedir.

Sonuç olarak tıp, tarih ve kültür bilgisini gerektiren bir sanattır. Fransız tıp tarihçisi Émile Littré'nin [1801-81] dediği gibi, “*Hekimlik basit bir sanat derecesine düşmek istemiyorsa kendi tarihiyle ilgilenmeli, geçmiş dönemden miras kalmış eserlere dikkat ve özen göstermelidir.*”

Neden Tıp Tarihi?

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Alpertunga KARA

“Neden tıp tarihi?” sorusu, “Neden tarih?” sorusunun bir alt başlığı olarak ele alınabilir, iki soru birlikte cevaplanmalıdır. Tarih birbirinden tamamen bağımsız birimlerden oluşmaz. Bölgeler ve kültürlerin birbirini etkilemesi gibi, ekonomi alanı siyaset alanını ve her ikisi birden bilim alanını etkilemektedir, bütün bu alanların tarihi iç içe geçmiştir. Tarih disiplini fen bilimleri veya felsefe gibi, insanlığın çevresini, varlığını anlamlandırmak için kullandığı araçlardan biridir ve tıp tarihi de bu bütünle ilişki hâlinindedir.

Tarih insanlığın hafızasıdır ve hafıza da kimliğimizi belirleyen bir melekedir, dolayısıyla tarih toplumların ve sosyal grupların kimliğinde belirleyici bir rol oynar. Meslek mensubu olan kişinin kimlik şuuruna tarih de katkıda bulunur. Geçmişin bilgisi ortak bir tecrübe hazinesidir. Bu bilgiyle kişi çevresini tanır, içinde olduğu an ve gelecekle ilgili yönelim sahibi olur. “*Historia est magistra vitae*” (tarih hayatın öğretmenidir) sözü bu gerçeği ifade eder. Bunun yanında hafıza, hatırlamakla vefa duygusu arasındaki ilişki yüzünden de önemlidir. Elimizdeki imkânlar için kimlere ve neden şükran duymamız gerektiğini öğrendiğimizde, yaşadığımız anı aşar ve zamanı bir bütün hâlinde kavrama imkânı buluruz. Bu şekilde taşıdığımız sorumluluğun şuuruna varırız. Fransız dilci E. Littré, “Eğer hekimlik ilmi adı bir sanat derecesine düşmek istemiyorsa kendi tarihi ile uğraşmalı ve geçmiş devirlerden bize miras kalan her nevi eski eserlere dikkat ve ihtimam göstermelidir.” demektedir. Bugün artık kullanımdan düşmüş bulunan eski çağların biliminin tanınması, bugüne ait bilginin anlaşılması açısından faydalı ve gereklidir. Zira bir şeyin ne olduğunu anlamak için, ne olmadığını bilmek gerekir. Dolayısıyla “dünden” başlayarak anlatılan, aslında “bugünün” hikâyesidir.

Klinik tıp bilgisi doğrudan uygulamaya yönelik vasıf arz ederken, tarih bilgisi gibi genel kavrayışa yönelik bilgi türleri bakış açısını genişletmek için edinilir. Tıp tarihi bir kültür konusu olduğu kadar, sağlık mesleği mensuplarının tıp bilimi ve sanatı konusundaki kavrayışını da geliştiren bir disiplindir. Bu tür bilgi doğrudan uygulanmaz ama arka plan teşkil ederek uygulamaya dolaylı katkıda bulunur. Tıp bir bilim olduğu kadar, sanat özelliği de gösteren bir alandır. Her sanat gibi tıbbın da bir geleneği ve kültürü

vardır. Bu alanda çalışacak kişi taşıyacağı kimliği üstlenebilmek için, onunla ilgili kültüre de vâkıf olmalıdır. Tıbbın esas konusunun insan olması, ona sosyal bir alan özelliği kazandırmakta ve mekaniklikten uzaklaşmasını gerektirmektedir. Hekim hastasıyla iletişim kurmadığı sürece görevini yerine getiremez. Sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi için de doğru kimlik kazanılmış olmalı, doğru rol oynanmalıdır. Bu kimliğin içine aldığı insani ve ahlaki değerler, aynı zamanda kültürle ilgilidir ve kültürün aktarılması için mevcut yollardan biri de tarih bilgisinin kazanılması ve kazandırılmasıdır.

Tarih bilgisinin faydalı olması için doğru anlaşılması gerekir. Parça ve bütünü birlikte ele almak gerekir, dolayısıyla her çağa ve bölgeye ait bilimin, o çağ ve bölgedeki medeniyetle ilişkisi akılda tutulmalıdır. Bir toplumun dünya görüşü ve varlıklara bakış açısı bilinmeden, o toplumun bilim anlayışı da kavranamaz. Her medeniyet için, eksen oluşturan değerler, amaçlar, dünyayı kavrayış ve hayatı düzenleyiş tarzı farklıdır. Dolayısı ile her çağı ve her medeniyeti kendi içinde değerlendirmek gerekmektedir. Yine de değerlendirmelerimizin, içinde bulunduğumuz çağın bakış açısından tamamen bağımsız olması mümkün değildir. Kendi yazdığımız tarihin geçmişe değil, bugüne ait bir varlık olduğu, mutlak olmadığı akıldan çıkarılmamalıdır.

Dün doğru kabul edilen bilgilerin bugün nasıl değiştiğini görmek, bugün doğru kabul edilen bilgilere yarın ne olabileceği konusunda bir fikir verir. Bilimde hiçbir şey tartışmasız mutlaklığı ifade etmez, bilim öğrencisi kendisine aktarılan her bilgiyi kendi aklıyla değerlendirmeli ve eleştirebilmelidir. Bu farkındalık geçmişin teorilerini küçümsemeye engel olacağı gibi bugünün teorilerini hak ettiklerinden fazla bir inançla benimsemenin de önüne geçer. Bilim adamı gerçeği ararken bilgisini sınama, fikir değiştirebilme ve gerektiğinde yanıldığını kabul etme konusunda cesur olmalıdır ve tarih bilgisi bu cesarete kapı aralar.

Tıp Tarihi

Op. Dr. Ümit EVRAN

*Kande kim olsa bu risâle-i târîh-i tıp,
Lâzım olmaya anda başka kitâba, tâlip¹*

Nidâî

İlk insanı dünyadaki ilk hasta, aynı zamanda da ilk hekim olarak düşünürsek, tıp tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu düşünebiliriz. Nitekim prehistorik dönem

¹Yaşlanan kişi tıp tarihi kitabından başka kitapçığa ihtiyaç duymaz.

hakkında yapılan paleopatolojik araştırmalarda, insan iskeletleri üstünde yapılan gözlemlerde bazı hastalıklara ve bunların tedavisi için uygulanan ampirik ve büyüsel tedavi yöntemleri bulgularına rastlanmıştır. Daha sonraki Sümer, Mısır, Mezopotomya, Yunan, Roma, İslam tıbbı, Orta Çağ tıp uygulamalarındaki büyü, din adamı, şifacı, hem rahip hem doktor profilleri Rönesans'la beraber, inanç esaslı uygulamalardan, daha modern bir anlayışa kavuşmuştur. XVIII. yüzyıldan itibaren pozitif bir bilim olma yönünde gelişmeler kaydedilmiştir.

Tababet kendi içinde sanat, teknik, disiplin ve hepsinden önemlisi etik kavramları barındıran evrensel bir uygulama alanıdır. İşte bu yüzden Hippokrates'in (MÖ 460 – 370) tanımladığı yemin günümüzde bile hâlâ geçerliliğini korumaktadır.

Günümüz bilimine, geçmişteki çalışmaların zemin oluşturduğunu, gelecekteki bilimsel çalışmaların şekillenmesine ise, bugünün bilimsel verilerinin kaynaklık edeceği düşünülürse, tıp tarihinin ne kadar önemli olduğu daha iyi anlaşılır. Bu bağlamda tıp eğitimi alan gençlerin, öncelikle tıp tarihinin önemini içselleştirmeleri gerekir.

Tıp tarihi dünyada son birkaç yüzyılda araştırmacıların daha fazla ilgisini çekmeye başlamıştır. Ülkemizde de tıp tarihine ilgi Tanzimat sonrası başlamış olup bu konudaki ilk önemli yayın Hüseyin Remzi Bey (1839-1898) tarafından gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyetle beraber tıp tarihi araştırmalarının bilimsel bir platforma oturtulması amacıyla Tarih Kurumunun başkanı Yusuf Akçura ile ünlü bilim adamı Prof.Akil Muhtar Özden yaptıkları araştırmalar sonucu en uygun kişi olarak Süheyl Ünver'i (1898-1986) seçmişlerdir. Aynı zamanda hekim, tıp tarihçisi, ressam, tezhip sanatçısı olan Süheyl Ünver, 1933 yılında zamanın tek üniversitesi olan İstanbul Tıp Fakültesinde tıp tarihi kürsüsünü kurarak, ülkemizde bilimsel tıp tarihi araştırmalarının temelini atmış ve XX. yüzyıl Türk fikir ve sanat hayatında unutulmaz izler bırakmıştır.

Ülkemizde tıp tarihinin duayeni olan Ord.Prof. Süheyl Ünver'in "Tıp tarihçisi yoktur, her tıp dalının uzmanı kendi alanının tarihçisi olmalıdır" düsturu dikkate alınır, tıp dallarının tarihini araştıran bu ortak çalışma bu duayen hocamızın arzusunun gerçekleştiğini düşünebiliriz.

Bir Anı

Dr. Dt. Ferit Müftü'den

Fahriye hanım teyze çalışılması çok zor ve riskli bir hastaydı. Çünkü her türlü sağlık sorunu vardı. Kalp, romatizma, diyabet, tansiyon, eklem ve selülit sorunları vardı. Buna rağmen inanılmaz iradeli bir teyzeydi. Ben hayatımda böyle azimli kadın görmedim. Muayenehaneme yürüteçle geliyor, taksiye kapıcının sırtında gidiyor ve kızlarının bütün çabalarına karşın hatta benim çabama karşın ağzına implant yaptırmak istiyordu. Aslında bizlere çok güzel bir hayat dersi veriyordu.

Fahriye hanım teyze 87 yaşındaydı. "Bilsem üç ay kaldı ömrümden, yine ağzıma implant yaptıracağım. Ölmeden katır kutur elma ısırmak istiyorum, sakız çiğnemek istiyorum. Bunlar teknolojinin bana verdikleri haklar ve nimetler, elimden alamazsınız." diye söylemişti.

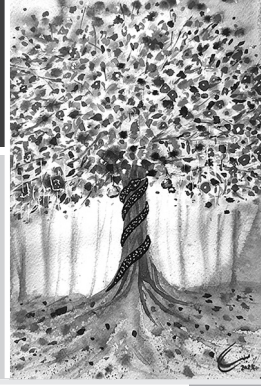
Bu işi yaparken hep elim yüreğimdeydi ve kötü bir şey olmasın diye dua ediyordum. Bazen risk almak da gerekiyor meslekte. Yaptığım ne kadar doğru bilemiyorum ama oldu. İmplantların hepsi 55 dakikada yerleştirildi. Üç ay sonra üst yapı tam dört günde bitti. Bu üç aylık bekleme süresinde her fırsatta arardı ve ne zaman geleceğini ısrarla sorardı. Böyle hızlı çalışmak zorundaydık. Allah da yardım etti ve başladık.

Fahriye teyzenin hayata bağlılığı ve azmi sayesinde alt çenesine hayalindeki gençlik yıllarının dişlerini yerleştirdik. Artık elma ısıyor ve sakız çiğneyebiliyordu. Bizler de kapımızı çalan bir hastadan çok şey öğrenmiştik.

İnanması çok zor ama tam üç ay sonra Fahriye hanım teyzenin vefat haberi geldi. Düşündüm, üzüldüm ve bu sefer farklı bir hayat dersi daha aldım.

Unutmayın!

Ertelediğimiz bir şeyler varsa hayat tahmin ettiğimiz kadar uzun değil. Biz hekimleri mutlu eden tek şey hastalarımızın mutluluğudur. Başkasının mutluluğuna vesile olmak en büyük mutluluktur.

DİŞ HEKİMLİĞİ TARİHÇESİ

Op. Dr. Mehmet Selçuk MISIRLIGİL
Prof. Dr. Aykut MISIRLIGİL

DÜNYADA DİŞ HEKİMLİĞİ TARİHÇESİ

Dış hekimliği, tüm dünyada 18. yy.da tıptan ayrılarak bağımsız bir meslek hâline gelmiştir. Bu tarihten önceki dönemde dış hekimliği tıp tarihi içinde bir bölüm olarak yer almıştır. (1).

Dış tedavilerinin 5 bin yıl önce yapıldığına dair somut bilgiler gün ışığına çıkarılmıştır. Antik Mısır'daki hiyerarşik yazılmış metinler, Mezopotamya'daki eski medeniyetlere ait kil yazısı tabletler ve daha sonra el yazması veya basılı kitaplar bize tıp ve dış hekimliği ve uygulamaları hakkında bilgiler sunmaktadır (1,2). Tablo 1'de tarihsel önem taşıyan bazı gelişmelere yer verilmiştir (3,4).

Gezegenin bütün ilkel kabilelerinde tıp ve dış hekimliği alanlarında söz sahibi insanlar bulunur ve mesleki bilgiler babadan oğula, ustadan çırağa şeklinde geçirilerek uygulanırdı. Gücü ellerinde tutan rahipler dinî mabetlerde bu meslekleri hem icra eder hem de güvendiklerine öğretirlerdi (1).

Eski Mezopotamya'da hekimler, iki sınıfa ayrılırlardı. Bir grup eğitim görmüş, yüksek sınıfa mensup, din adamlığı ile hekimlik arasında karma statüde bulunan saray büyücüleri idi. Kökenleri astroloji ve numerolojiye dayanmakta, büyüler ve mistik uygulamalarla tedavi ederlerdi. İkinci grup hekimler ise eğitimsiz olup pratik uygulamalarla yetiştirlerdi. Çeşitli bitki tohumları ile semptomatik tedaviler yaparak dış hastalıklarını tedavi ederlerdi. Bulunan tabletlerde basit cerrahi uygulamalarda yaptıkları ve saray büyükülerinden daha iyi sonuçlar elde ettikleri kaydedilmiştir (1).

Antik Mısır'da dış tedavisinde uzmanlaştığı bilinen ilk kişi Hesi-Re'dir (MÖ 2660). Dişle ilgilenen bütün hekimlerin en iyisi olarak tanımlanmıştır (3). Bugünkü çağdaş tıbbın babası Hipokrat (MÖ 460-377) bir ekol yaratmış, hasta başında pratik ders vermiş ve Kos Adası'nda bir binayı hastane olarak kullanmıştır. Yazılarında diş sürmesi, dişlerin numaralandırılması, çene eklemi tedavileri konusunda bilgiler vermiştir (2).

Tablo 1. Diş Hekimliğinde Geçmişten Günümüze Önem Taşıyan Bazı Gelişmeler

MÖ 7000 BALUCHİSTAN (PAKİSTAN)	Çürük diş çekiminde çakmak taşı ile kavisli tahta deliciler kullanılmış.
MÖ 2750 MISIR	Diş hekimliğinde abseli dişin delinerek ilk diş operasyonunu anlatan ilk rapor yayımlanmış.
MÖ 2750 MISIR	İlk dişle ilgilenen uzman hekim ortaya çıkmış.
MÖ 2700 ÇİN	Diş ağrısında akupunktur tedavisinin uygulanması.
MÖ 1750-1550 MISIR	21 metre uzunluğunda olan Eber papirüsünde, zamanın diş hastalıkları hakkında bilgi verilmiş ve tedavi yöntemleri tanımlanmış.
MÖ 659 ÇİN	Materia Medica eserinde Su Kung, çürüten diş doldurmada kullanılan amalgamdan bahsetmiştir.
MÖ 600-500 İTALYA	Etrüskler, eksik dişleri tamamlamak için köprü benzeri strüktürler üretmişler.
MÖ 500 ÇİN HİNDİ	Dişleri temizlemek için ilk diş macununun tarifini vermişler.
MÖ 384-322 YUNANİSTAN	Aristoteles diş hekimliği hakkında yazılar yazmış (diş çıkması örgüsü, çürük diş ve diş eti hastalığının tedavisi, pense ile diş çekimi ve kayıp olan diş ve kırılmış çeneyi sabitlemek için tel kullanımı gibi).
MÖ 600-MS 400 İTALYA	Romalılar restoratif diş hekimliği alanında uzman olmuşlar, altın kaplama ve sabit köprüler kullanmışlar.
1530 ALMANYA	Tamamen diş hekimleri için <i>Tüm Hastalıklar ve Diş Güçsüzlüğü</i> Konusunda Küçük Tıbbi Kitap adlı yayımlanmış. Bu kitap 200 yılı aşkın süre ders kitabı olarak okutulmuş.
1728 FRANSA	Modern diş hekimliğinin babası sayılan Pierre Fauchard yazdığı kitabında temel ağız anatomisi ve fonksiyonu, operasyonel ve restoratif teknikler, protez yapımı gibi konuları işlemiştir.
1790 ABD	Josiah Flagg diş hekimliği hastalarına özel ilk sandalyeyi yapıyor.
1839 ABD	Dünyanın ilk diş hekimliği mecmuası olan <i>Amerikan Diş Hekimliği Mecmuası</i> yayımlanıyor.
1839 BALTIMORE	Dünyanın ilk diş hekimliği fakültesi açılmış.
1884 AVUSTURYA	Carl Koller diş hekimliğinde ilk lokal anestetik kokaini tanıtmış
1896 ALMANYA-ABD	Fizikçi Wilhelm röntgen X-ışının keşfediyor. Dişler ve çenenin röntgeni Almanya'da 3 ay, ABD'de 8 ay sonra çekilebilmiş.
1900 FRANSA	Uluslararası Diş Hekimliği Federasyonu kurulmuş.

(Perk H. Belgeler ve Objelerle Diş Hekimliği Tarihi Halük Perk Sağlık Müzesi Koleksiyonu Mat Ofset Matbaacılık San. ve Tic Lmt Şti. İstanbul: 2014 ve <http://www.dthakanaksu.com/dis-hekimligi-tarihi/>)

MS 7 ve 15. yy. arasında diş hekimliğindeki en büyük gelişmeler islam coğrafyasında olmuştur. İslamiyetin temizlik ve ağız sağlığına verdiği önem, bu bilimin gelişmesinde en önemli etken olarak görülmektedir. Tabari, Razi, Ali bin Abbas, Zehravi, İbni Sina, Abdüllatif, Akşemseddin, Sabuncuoğlu Şerafeddin gibi Türk ve Müslüman hekimlerin tıp ve diş hekimliğinin gelişmesinde büyük katkıları olmuştur (1,2,3).

Bütün tıp ve diş hekimliği dallarında bilgi artışı ve eğitime en büyük katkı, Antony van Leeuwenhoek'in (1632-1723) geliştirdiği mikroskobunda diş kirinden aldığı örneklerde mikroorganizmaları tanımlaması ile olmuştur. Louis Pasteur (1822-1895) ve Semmelweis'in (1818-1865) tıp ve diş hekimliğine katkıları çok büyüktür (1,2).

Dünyada ilk diş hekimliği okulu ABD'de "Baltimore College of Dental Surgery" olarak 1840 tarihinde açılmıştır. Sonra sırasıyla Almanya (1855), Avusturya (1890), Belçika (1905) ve Fransa (1880) gibi birçok Avrupa ve ABD ülkelerinde yeni birçok diş hekimliği okulları açılmıştır. (1,3,4).

18. yy.dan itibaren diş hekimliği branşlaşmaya başlamış ve 20. yüzyıl başında branşlara ayrılmış bir bilim dalı olmuştur.

TÜRKİYE'DE DİŞ HEKİMLİĞİ BİLİMİNİN TARİHÇESİ

1822-1933 Yılları Arasında Türkiye'de Diş Hekimliği Biliminin Tarihçesi

Osmanlı İmparatorluğu'nda sağlık hizmetleri, usta çırak çizgisinde yetişen Osmanlı tabası olan Yahudi ve Ermenilerin elindeydi. 1909 yılına kadar bağımsız bir diş hekimliği kurumu yoktu (1,4,5). Diş hekimliği ile ilgili ilk kitap 1822'de Şanizade Mehmed Ataulkah'ın yazdığı *Miraltü'l-Ebdan* adlı anatomi kitabıdır (3).

Ülkenin sağlık işlerini yürütmek üzere 1840 yılında kurulan Meclis-i Tibbiye, Mekteb-i Tibbiye-yi Şahanede faaliyete geçti. Sağlıkla uğraşan bu kişilere sınav sistemi uygulamaya konuldu ve başarılı olanlara diş çekme ruhsatı verildi. Hastanelerde pansuman işleriyle uğraşanlar, diş tedavisi yapan kişilerin yanında yetişen kalfalar ruhsat alarak dişçilik yapmaktaydılar. Bu kişiler aldıkları belgelerle Mekteb-i Tibbiye-yi Şahaneye başvururlar, pratik sınava girerek cerrahlık belgesi alırlardı. İstanbul ve Anadolu'da sağlık işleri yapan esnaf (berberler, sünnetçiler, kırık çıkıkçılar) 19. yy.a kadar asıl mesleklerinin yanında diş de çekmekteydiler (5).

Mülki ve askerî tıbbiyelerin birleşerek Haydarpaşa'ya taşınmasından sonra boşalan Kadırgadaki binada Tıp Fakültesi Reisi Cemil Paşa (Topuzlu, 1866-1938), Dr. Halit Şazi Kösemihal Bey (1869-1921) el birliğiyle 22 Kasım 1908'de modern anlamda ilk diş mektebini kurdular. Maarif Nazırı Emrullah Efendi'nin (1858-1914) önemli katkılarıyla muallimler atandı ve 1909 yılında eğitime başlandı. Okulun ders programı Paris Dişçi Mektebi müfredatına göre düzenlendi. Aynı binada bulunan Eczacı Okulu ile bazı dersler birleştirildi (1,5).

Tanzimat'ın ilanından sonra yabancı ülkelerde dış hekimliği eğitimi almış kişiler İstanbul'a geldiklerinde Mekteb-i Tıbbiye-yi Şahanede bir sınava girdikten sonra çalışma izni alabiliyorlardı (5).

19. yy.dan itibaren Osmanlı İmparatorluğu'nda belgesiz dış hekimliğinin yapılması yasaklanmıştı. Ülkemizde modern dış hekimliğinin başlangıcı, 22 Kasım 1908'de İstanbul Üniversitesi bünyesinde Dış Hekimliği Fakültesinin açılmasıyla gerçekleşmiştir. Bu okul Cemil Paşa (Topuzlu) ve Emrullah Efendi'nin katkılarıyla kurulmuş olup yönetiminde de Dr. Halit Şazi Kösemihal önemli rol oynamıştır.

Tıp diploması sahibi olup ayrıca dış hastalıkları konusunda eğitim almış hekimler ile Avrupa'da tıp eğitimi almış kişiler birinci sınıf dişçi sayılmaktaydılar (5).

İlk Türk kadın diş hekimlerimiz 1927 yılında Ayşe Şadiye Yusuf ve Hatice Azra Demirellidir (6).

1928'de çıkartılan Tebabet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un 30 maddesi dış hekimliği uygulama yetkisini yalnızca dış hekimliği okulundan mezun olanlara vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte tüm okullarda başlatılan reform çalışmaları İstanbul Darülfünunu için de gerekli görülmüştür. Bu amaçla, 1931'de Cenevre Üniversitesi Patoloji Profesörü Dr. Albert Malche üniversite reformu için hükûmete rapor hazırlamakla görevlendirilmişti. Malche'nin raporu doğrultusunda 31 Mayıs 1933'te 2552 sayılı Kanun ile Darülfünun kapatılmış ve yerine Maarif vekâletine bağlı İstanbul Üniversitesi kurulmuştur (1,2,5).

1933-2023 Yılları Arasında Türkiye'de Dış Hekimliği Biliminin Tarihçesi

Hitler'in yönetimi nedeniyle Almanya'yı terk eden hocaların Türkiye'ye getirilmesi için Atatürk'ün isteğiyle, Prof. Dr. Schwartz ile teması Prof. Dr. Albert Malche kurmuştur. 6 Temmuz 1933'te 30 Alman profesörün İstanbul Üniversitesinde hoca olarak çalıştırılmasıyla ilgili protokol Maarif Vekili Reşit Galip tarafından imzalanmıştır. Prof. Dr. Alfred Kantorowicz dış hekimliği alanında İstanbul Üniversitesinde çalışmaya başlamıştır (5).

1933 üniversite reformuna kadar eczacı ve dişçi okulları tıp fakültesine bağlı olarak yönetilirken, İstanbul Üniversitesi kurulduktan sonra Sağlık Bakanı Refik Saydam'ın önerisiyle eczacılık ve dişçi okullarının kadroları tamamen birbirinden ayrılmıştır. Dişçi okulu, İstanbul Üniversitesi Dış Hekimliği Yüksekokulu adını almıştır. Müdürlüğüne Kazım Esat Devrim getirilmiştir. 31 Temmuz 1933'te eğitim yılı 3 yıldan 4 yıla çıkartılmıştır. Okulun eğitim kadrosunda diğer bulunanlar Rüştü Önel, Hüseyin Hamit Salohor, Hasan Vasıf Somyürek ve Ziya Kemal Büyükaksoy'dur. Doçent olarak eski asistanlardan Suat İsmail Gürkan, Orhan Abdullah Okyay, Feyzullah Kadri Doğruer, Şevket Tagay, dışardan da Pertev Ata ve Safittin Edin atanmıştır. 1933 reformunda okulun kadrosunda böylece 5 profesör ve 6 doçent bulunmaktaydı. Ayrıca röntgen dersi açılmış ve hoca olarak tıp hekimi Selahattin Mehmet ile asistan Galip Abdi Rona getirilmişti. 1933 yılında dış has-

talıkları tedavisi, protez, fizikoterapi ve röntgen, çene yüz cerrahisi olarak 4 kürsü oluşturulmuştu. 1934'te diş hastalıkları ve tedavisi, ortodonti, stomatoloji ve diş hekimliği cerrahisi olarak bu kürsülerin adları değiştirilmiştir. Ord. Prof. Dr. Alred Kantorowicz (1880-1962), İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde 1936 ile 1949 yılları arasında tedrisat direktörlüğü görevini yapmıştır. Kantorowicz, eğitim sistemini köklü değişikliklerle ABD'de uygulanan modele benzetmeye çalışmıştır. Okulda kurslar düzenleyerek serbest çalışan diş hekimlerine de yararlı olmayı amaçlamış ve 8 Nisan 1937'de tıp fakültesi dekanlığına başvurarak diş hekimliği hemşiresi yetiştirme yetkisini almıştır. Ayrıca 9 Nisan 1939'da okulda doktora eğitiminine başlanmıştır (1,5,7).

1947 yılında 4 yıl olan öğretim süresi 3 kısıma ayrılmıştı. a) Diş hekimliği öncesi eğitimi, süresi 2 yarım yıldır. Genel fizik, kimya, anatomi ve proteze hazırlayıcı manü-pülasyon dersleri verilirdi. b) Klinik öncesi eğitimi, süresi 2 yarım yıldır. Histoloji ve embriyoloji, fizyoloji ve biyokimya, mikrobiyoloji, maddeler bilgisi, fantomda protez, diş hastalıkları başlangıcı, fantomda diş tedavileri dersi verilirdi. c) Klinik eğitimi, 2 gruptu. Birinci grupta hijyen ve epidemiyoloji, patolojik anatomi, farmakoloji, genel cerrahi, ortodontiye giriş, protez, genel patoloji dersleri verilirdi. İkinci grupta ise diş hastalıkları kliniği, diş hastalıkları cerrahisi, ortodonti, protez kliniği, deontoloji ve diş hekimliği tarihi, iç hastalıkları (hastanede), tıbbi cerrahi (hastanede), KBB (hastanede) dersleri verilirdi (1).

1948 yılında okuldaki Muzaffer Esat Güçhan, Fahri Arel, Muhittin Erel, Kazım İsmail Gürkan, Alfred Kantorowicz, Rüştü Önel ve Suat İsmail Gürkan'dan oluşan komisyon bir yıllık çalışma sonucunda, diş hastalıkları tedavisi, cerrahi tedavisi, protez ve ortodonti adı altında dört bağımsız kürsü kurulma önerisini fakülte kuruluna götürmüşlerdir. Öneri 8.4.1949'da Fakülte Kurulunda tartışılarak kabul edilmiştir. Buna göre diş cerrahisine Alfred Kantorowicz, proteze Rüştü Önel, diş hastalıkları tedavisine vekâleten Suat İsmail Gürkan ve ortodontiye de professor bulunmadığı için de Alfred Kantorowicz başkan olarak atanmıştır. Tıp Fakültesi Dekanlığı 1946 yılında Kantorowicz'in idari işlerini azaltmak ve yalnızca bilimsel çalışmalara yönlendirilmesini amaçlayarak, adli tıp hocası Hikmet Yalçın'ı okulun idari müdürlüğüne atamıştır. Hikmet Yalçın bu görevi 1955 yılına kadar sürdürmüştür (3,5,8).

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Diş Hekimliği Yüksekokul Müdürlük görevini Hikmet Yalçın'dan sonra Pertev Ata (1955-57), Suat İsmail Gürkan (1957-59), Şevket Tagay (1960-62) ve Lem'i Belger (1962-64) yürütmüşlerdir (1,3,8).

1948 yılında diş hekimliği yüksekokulunun diş hekimliği doktorası (Dr. Med. Dent.) diploması verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu tarihten 1981 yılına kadar 156 diş hekimine bu diploma verilmiştir. Diş hekimliği tedavisi kürsüsüne bağlı olarak 1949'da "Çocuk Dişleri Servisi" 1956'da ise "Periodontoloji Servisi" kurulmuştur (1,3,5,8).

1969'da "Diş Hastalıkları" ve "Konservatif Diş Tedavisi" olan iki ayrı kürsü, daha sonra birleştirilerek "Diş Hastalıkları ve Konservatif Diş Tedavisi 1 ve 2 olarak iki kürsüsü şeklinde ayrılmıştı. Fakat 1976'da ise, bir fakültede aynı adı taşıyan iki kürsünün bulunamayacağından, bu iki kürsü birleştirilmiştir (1).

6 Kasım 1981 tarihinde yürürlüğe giren, 1547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu ile tüm üniversiteler ve fakültelerde olduğu gibi, İÜ Diş Hekimliği Fakültesinde de önemli değişiklikler olmuştur. Buna göre:

Temel Diş Hekimliği Bilimleri Bölümü

Bu bölüm temel fen ve temel tıp bilimleri derslerinin, Tıp Fakültesi ile birlikte yürütülmesi için koordinatörlük yapar.

1. Klinik Diş Hekimliği Bilimleri Bölümü Bilim Dalı
 - a. Konservatif Diş Tedavisi Bilim Dalı
 - b. Endodonti Bilim Dalı
 - c. Pedodonti Bilim Dalı
2. Protetik Diş Tedavisi AD
 - a. Total-Parsiyel Protezler Bilim Dalı
 - b. Kuron-Köprü Bilim Dalı
 - c. Çene-Yüz Protezleri Bilim Dalı
3. Ağız, Diş ve Çene Hastalıkları Cerrahisi AD
 - a. Ağız, Diş ve Çene Hastalıkları Bilim Dalı
 - b. Ağız, Diş ve Çene Cerrahisi Bilim Dalı
 - c. Oral Diagnoz ve Radyoloji Bilim Dalı
4. Ortodonti Bilim Dalı
5. Periodontoloji Bilim Dalı

Görüldüğü gibi kürsüler anabilim dalı veya bilim dalına dönüştürülmüş; temel tıp bilimleri, temel diş hekimliği bilimleri olarak adlandırılmış ve kadrolaşma olanağından yoksun bırakılmıştır. Bu olay, temel tıp bilimlerinin, fakülte bünyesi içindeki gelişimine olumsuz yönde etkilemiştir (1).

Daha sonra, anabilim ve bilim dallarında bazı değişikliklere gidilmiş, Temel Tıp Bilimleri Kürsüleri de, Temel Diş Hekimliği Bilimleri Bölümüne bağlı “birim”ler şekline dönüştürülmüştür (1).

İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dekanlık görevlerini sırasıyla; Suat İsmail Gürkan (1964-1966), Orhan Okyay (1966-1970), Gazanfer Zembilci (1970-1973), Lem’i Belger (1973-1975), Gazanfer Zembilci (1975-1976), Yılmaz Manisalı (1976-1982), Gürbüz Öztürk (1982-1984), Nuri Mugan (1984-1987), Peker Sandallı (1987-1990), Auphi Konukman (1990-1993), Mehmet S. Beyli (1993-1996), Altan Gülhan Özerkan (1996-1999), Betül Tuncelli (2002-2005), Sabri Hasan Meriç (2005-2013), Sema Yıldırım (2013-2016), Gülsüm Ak (2016-2023) üstlendi. Son Dekan Prod. Dr. Uğur Erdemir’dir (1,7).

TÜRKİYE'DEKİ DİĞER DİŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTELERİ

Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, 1 Eylül 1963 yılında, Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesine bağlı bir yüksekokul olarak kurulmuştur. Türkiye'de kurulmuş olan diş hekimliği eğitimi veren ikinci fakültedir. İlk mezunlarını 1968 yılında vermiştir. 1971 yılında da bağlı olduğu fakülteden ayrılarak, bugünkü adıyla fakülte hâline getirilmiş ve Dekanlık görevine Prof. Dr. Erdem Yarkut atanmıştır. 1970'te periodontoloji, 1973'te oral diagnoz ve radyoloji, 1975'te pedodonti ve ortodonti, 1976'da ise endodonti anabilim dalları kurulmuştur. 1977 yılında *Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi* yayın hayatına başlamış; 1980'de fakülte, 1. Diş Hekimliği Kongresi'ni gerçekleştirmiştir (1,9).

Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinin kuruluşuna ilişkin ilk çalışmalar 1959 yılında başlamıştır. Zamanın Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı olan Prof. Dr. Zafer Paykoç'un teşebbüsü ile Profesörler Kurulunun 15.03.1959 tarihinde yaptığı toplantıda, 209 sayılı karar ile AÜ Tıp Fakültesine bağlı bir Diş Hekimliği Yüksekokulu kurulmasına karar verilmiştir. Bu amaçla, gerekli hazırlıkları yapmak üzere Prof. Dr. Muhittin Ülker Başkanlığında; Prof. Dr. Emin Burad, Prof. Dr. Cihat Borçbakan. Prof. Dr. Hilmi Akın, Prof. Dr. İzzet Kantemir, Prof. Dr. Celal Ertuğ, Prof. Dr. Aziz Köklü, Prof. Dr. Pertev Ata, Prof. Dr. Feyzullah Doğruer'den oluşan bir komisyon kurulmuş ve çalışmalara başlanmıştır (1,9).

Hazırlanan rapor doğrultusunda, Ankara Üniversitesi Senatosu, 10.07.1959 tarih ve 1777 sayılı karar ile Prof. Dr. Cihat Borçbakan, Prof. Dr. Emin Burad, Prof. Dr. İzzet Kantemir, Prof. Dr. Aziz Köklü, Prof. Dr. Pertev Atadan oluşan yeni bir komisyon kurdu. Komisyon bu konuda bir kanun tasarısı hazırlayarak Dekanlığa sundu. Tıp Fakültesi Profesörler Kurulunun onayından geçen bu tasarı Üniversite Senatosuna gönderildi fakat 27 Mayıs 1960 ihtilalinin olması, çalışmaların bir süre durmasına neden oldu (1).

1963 yılı Eylül ayında AÜ Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Behiç Onul'un teklifi ile Profesörler Kurulu, Gülhane Askeri Tıp Akademisi Çene ve Plastik Cerrahisi Profesörü olan Prof. Dr. Cihat Borçbakan'dan, Tıp Fakültesine bağlı Diş Hekimliği Yüksekokulu açılması için yeniden rapor istedi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Profesörler Kurulunun, 05.11.1963 tarih ve 429 sayılı kararı ile hazırlanan rapor kabul edilerek, Tıp Fakültesine bağlı bir Diş Hekimliği Yüksekokulu açılması onaylandı. Ankara Üniversitesi Senatosu, 12.11.1963 tarih ve 2624 sayılı kararı uygun gördü. Milli Eğitim Bakanlığının 22.11.1963 tarihinde 030.1/20593 sayılı ile Diş Hekimliği Yüksekokulunun kuruluşu onayladığı, 28.11.1963 ve 41-6/1299 sayılı yazı ile Rektör Prof. Dr. İhsan Doğramacı tarafından Tıp Fakültesi Dekanlığına bildirildi. 14.12.1963 tarih ve 11581 sayılı *Resmî Gazete*'de hazırlanan yönetmelik yayımlanarak yürürlüğe girdi (1,10).

Tıp Fakültesinin Cebeci Hastanesi binasında bulunan diş polikliniği ve buna bitişik eski göz polikliniği birleştirilip gerekli değişiklikler yapılarak, bölüm diş hekimliği klinikleri hâline getirildi.

O tarihlerde Ankara Üniversitesine bağlı olan, Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Dış Hekimliği Yüksekokulu tarafından öğrenci kaydı için 31.10.1963 tarihinde gazetelere ilan verilerek 11.11.1963 tarihinde sınav yapılmış; sınav sonucunda 10 öğrenci ile Harp Okulundan ayrılan 11 öğrenci de kabul edilerek toplam 21 öğrencinin Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dış Hekimliği Yüksekokuluna kayıtları yapılmıştır.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dış Hekimliği Yüksekokulu 29 Ocak 1964 Çarşamba günü, Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İhsan Doğramacı, Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Behiç Onul, Dış Hekimliği Yüksekokulu Müdürü Prof. Dr. Cihat Borçbakan ve Millî Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Ökten'in konuşmalarından sonra öğretime açılmıştır.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dış Hekimliği Yüksekokulunun ilk müdürü Prof. Dr. Cihat Borçbakan'dır. 5 yıllık eğitimi tamamlayan öğrenciler "dış hekimi" olarak mezun olmaktadır. Dış hekimliğindeki yüksek lisans eğitimi Sağlık Bilimleri Enstitüsü yürütmektedir. Dış Hekimliği Fakültesi aynı zamanda topluma ağız sağlığı hizmetini de sunmakta ve döner sermaye işletmesi temelinde dış hastanesi şeklinde hasta kabul etmektedir. Dış Hekimliği Fakültesi temel bilimler ve klinik dış hekimliği bölümleri ve bunların alt birimlerinden oluşan bir akademik yapıya sahiptir (1,10).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ DİŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTESİ

1962-1963 ders yılı başında "Murat Barıştıran ve ortakları"nın firması tarafından, "Özel İstanbul Dış Hekimliği Yüksekokulu" adıyla kurulmuş ve müdürlük görevi Suat İsmail Gürkan'a verilmiştir. Öğretim üyesi gereksinimleri İÜ Dış Hekimliği Fakültesinden gelen hocalarla sözleşmeli olarak karşılanmıştır. 9.7.1971 tarihli ve 1472 sayılı Kanun'la özel okulların devletleştirilmesi sonucu İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisine (İİTİA) bağlanmış ve "İİTİA Dış Hekimliği Yüksekokulu" adını almıştır. Müdürlüğüne Suat İsmail Gürkan getirilmiştir. 1979 tarih ve 2237 sayılı Kanun'la okul "İİTİA Dış Hekimliği Fakültesi" şekline dönüştürülmüş ve Dekanlığına İlhan Çuhadaroglu getirilmiştir. 20.7.1982'de Marmara Üniversitesi kurulunca bu üniversiteye bağlanmış "MÜ Dış Hekimliği Fakültesi" adını almış ve Dekanlığına tekrar İlhan Çuhadaroglu getirilmiştir (1).

EGE ÜNİVERSİTESİ DİŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTELERİ

İzmir'de 1968 yılında "Efes Özel Dış Hekimliği Okulu" ve "Yakındoğu Üniversitesi Özel Dış Hekimliği Okulu" adı altında 2 özel okul açılmıştır. 1969'da ise "İzmir Dış Hekimliği Fakültesi" kurulmuş, Dekanlığına Prof. Dr. İsmail Ulutaş getirilmiştir. Bir süre sonra 2 özel okul birleştirilerek "Özel İzmir Dış Hekimliği Yüksekokulu" şekline dönüştürülmüş ve Müdürlüğüne Muhittin Erel getirilmiştir. 19 Temmuz 1973'te bu özel okul "İzmir Dış

Hekimliği Fakültesi”ne bağlanmış ve fakülte “İzmir Diş Hekimliği Yüksek Okulu” adını almış ve Müdürlüğüne Saim Falakalı getirilmiştir (1).

GAZİ ÜNİVERSİTESİ DİŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTESİ

1968 yılında Ekonomik ve Sosyal Faaliyetler Ticaret ve Sanayi AŞ tarafından “Başkent Özel Diş Hekimliği Yüksekokulu” kurulmuş ve müdürlüğüne Süleyman Kara getirilmiştir. Yine aynı yıl Ankara Kültür Limited Şirketi tarafından da Ankara Diş Hekimliği Özel Yüksekokulu kurulmuş ve Müdürlüğüne Ziver Berkman getirilmiştir. 9 Temmuz 1972’de 1472 sayılı Kanun’la bu iki okul birleştirilerek Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisine bağlanmış ve “AİTİA Diş Hekimliği Yüksekokulu” adını almıştır. Mustafa Güley bu yeni okulun müdürlüğüne atanmıştır. 1982’de çıkan 41 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile okulun adı “Gazi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi”ne dönüştürülmüş ve Dekanlığına Köksal Baloş getirilmiştir (1).

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ DİŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTESİ

Erzurum’da 11 Şubat 1971’de kurulmuştur. Dekanlığına vekaleten Tali Uras getirilmiştir.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ DİŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTESİ

1750 sayılı Üniversiteler Kanunu’nun 43. maddesi uyarınca Diyarbakır’da kurulmuş ve 1976 yılında eğitime başlamıştır.

1987’de Konyada **Selçuk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi**

1992’de Samsun’da **19 Mayıs Diş Hekimliği Fakültesi**

1993’te Adana’da **Çukurova Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi**

1995’te Sivas’da **Cumhuriyet Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi**

1996’da İstanbul **Yeditepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi** kurulmuştur. Günümüzde Türkiye’de 104 diş hekimliği fakültesi bulunmakta 90’ında eğitim verilmektedir (1, 1).

Türkiye’de ilk diş hekimliği meslek kuruluşu, Tıp Fakültesi Dişçilik Şubesi Mezunin ve Talebe Cemiyeti adı altında bir dernek 1912’de İstanbul’da kurulmuş ve Başkanlığına Halit Şazi getirilmiştir. Hükûmet bu derneği 1914’de “Darülfünunu Osmani Tıp Fakültesi Dişçilik Şubesi Mezunin ve Talebe Cemiyeti” adı altında onaylamıştır. Dernek üyeleri 1. Dünya Savaşı’nda askerlik vazifesi için çağırılınca dernek dağılmıştır. 1922’de Hüseyin Talat Başkanlığında “Müslüman Diş Tabipleri Mezunin ve Talebe Cemiyeti” kurulmuştur. Dernek tarafından *Diş Tabipleri Cemiyeti Mecmuası* aylık olarak çıkartılmaya başlanmıştır. 1925’de bir Genel Kurul yapılarak derneğin adı “Türk Diş Tabipleri Cemiyeti (TDTC)” olarak değiştirilmiş ve tescil edilmiştir. Başkanlığına da Hasan Hayri Dişlioğlu seçilmiştir. (1).

1926 yılı toplantısında TDTC'nin Başkanlığına Hüseyin Talat, 1929 yılında da Hüseyin Sabri getirilmiştir. 1931'de yapılan Genel Kurul toplantısında Kazım Esat Devrim Yönetim Kuruluna seçilmiş ve tabelalara "diş doktoru" yerine "diş tabibi" yazılmasına karar verilmiştir. Bu dönemde bilimsel konferanslar düzenlenerek metinler dergilerde yayımlanmıştır. İstanbul'da 1932'de Kazım Esat Devrim tarafından "1. Ulusal Diş Hekimliği Kongresi" yapılmıştır. İstanbul'da 1934'te 2. Ulusal Diş Hekimliği Kongresi, Ankara'da 1938 tarihinde 3.sü, yine İstanbul'da 4. kongre yapılmıştır. Kazım Esat Devrim 10 yıl boyunca TCTD Başkanı seçilmiş, 1942 yılında Ziya Cemal Büyükkaksoy seçilmiştir. Bundan sonra sırasıyla Suat İsmail Gürkan, Nihat İffet Berk, Osman Burhanettin Boran, Feyzullah Doğruer, Orhan Okyay, Muhammed Sarıca, Gazanfer Zenbilci, Lemi Berger, Nüset Çubukçu, Tonguç Görker, Peker Sandallı, Özen Tuncer, Yılmaz Manisalı, Gülçin Erseven ve Metin Alatl seçilmişlerdir. 1968 yılında yapılan bir Genel Kurul toplantısında alınan bir kararla Türkiye içinde diğer şubelerin kurulmasına başlanmıştır. 23.1.1953 tarih ve 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu ile diş hekimleri "TTB" bünyesi içine girmişlerdir. TDTC ve TTB'nin diş hekimlerinin gereksinimine istenen düzeyde cevap verememesi üzerine Türk Diş Hekimleri Birliğinin kurulması yönünde çabalar yoğunlaşmıştır. 7.6.1985'te TBMM'de kabul edilen bir tasarıyla Türk Diş Hekimleri Birliği kurulmuştur. TDHB'nin ilk başkanlığına Dt. Yılmaz Bilgin seçilmiştir (1).

Diş hekimliğini ilgilendiren ilk dergi 26 Mart 1922 tarihinde Müslüman Diş Tabipleri Mezunin ve Talebe Cemiyeti tarafından çıkartılan Müslüman *Diş Tabipleri Cemiyeti Dergisi*'dir (3).

Kaynaklar

1. Efeoğlu A, Erdemir Demirhan A, Öncel Ö. Başlangıçtan günümüze diş hekimliği tarihi. Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul: 2001.
2. Aydınтуğ YS. 20. yüzyılda Türk askeri diş hekimliği tarihi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Tarihi ve Etik AD Doktora tezi, Ankara: 2011.
3. Perk H. Belgeler ve objelerle diş Hekimliği Tarihi Halük Perk Sağlık Müzesi Koleksiyonu Mat ofset matbaacılık San. ve Tic Lmt Şti. İstanbul: 2014.
4. <http://www.dthakanaksu.com/dis-hekimligi-tarihi/>
5. Baltacıoğlu AY, Baltacıoğlu İH. Türkiye’de diş hekimliği eğitim ve öğretimi (1908-1933). Osmanlı Bilimi Araştırmaları 11 (2010): 159-202.
6. Erverdi HN. Ayşe Şadiye Güvendiren ve Hatice Azra Demirelli: Turket’s fist certified female dentists. Oral diseases 2023; 29 (Suppl 1) 866-69.
7. <https://istanbuldistanitim.istanbul.edu.tr/work/tarihcemiz/>
8. Uzel İ, İstanbul’un Türk Diş Hekimliği Tarihinde ve Gelişimindeki Yeri, “Geçmişten Günümüze İstanbul’da Sağlık (In A. D. Erdemir, İ. Başoğlu, O. Öncel, S. Erer eds)” İstanbul 2010, s 40-67.
9. <https://dis.hacettepe.edu.tr/tr>
10. www.dentistry.ankara.edu.tr/tarihce/
11. https://www.tdb.org.tr/sag_menu_goster.php?id==344

Cumhuriyetin 100. yılında

Tıp Dalları Tarihçesi

Cumhuriyetimizin 100. yıl dönümünde, 61 tıp dalına ait yazılardan oluşan *Tıp Dalları Tarihçesi* adlı kitabımız ile karşınızdayız. Bu özel dönemde sizlere, tıp dallarının uzun ve anlamlı yolculuğunu aktarmaktan gurur duyuyoruz.

Tıp, insanlığın tarih boyunca en büyük zorluklarından biri olan hastalıklarla mücadelesindeki en önemli silahı olmuştur. Bu kitap, geçmişten günümüze uzanan tıp bilim dallarının tarihçesini kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi boyunca sağlık alanındaki ilkleri, gelişimleri, bilimsel ilerlemeleri ve tıp eğitiminin dönüşümünü ele alan bu eser, ülkemizin modernleşme sürecine katkı sağlayan değerli bilgilerle doludur. Ayrıca bazı tıp dalları tarihçeleri ülkemizde ilk defa yazılmış ve kitabımızda yer almıştır.

Kitabımızda yer alan özlü sözler, anekdotlar, bilimsel yanlışlar ve yazarların video anlatımları tıp biliminin insan hikâyelerine dokunduğu ve insana dair yönlerini ön plana çıkaran önemli unsurlardır. Bu metinler, tıp biliminin sadece bir araştırma alanı olmadığını, aynı zamanda insan hayatına ve deneyimine derinlemesine etki eden bir disiplin olduğunu göstermektedir.

@TıpDallarıTarihçesi

nobeltipkitabevleri

**NOBEL TIP
KITABEVLERİ**

www.nobeltip.com
0533 745 55 22
destek@nobeltip.com

ISBN 978-605-335-844-2

9 786053 358442